

CSALÁDI REGÉNYTÁR

o o o MASOLINO o o o

REGÉNY ZSIGMOND KIRÁLY KORÁBÓL

***** IRTA *****

• TARCZAI GYÖRGY •

1112

A Szent-István-Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesítette a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indított, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűs mind tiszta erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonskötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A „Családi Regénytár”-ból

megjelentek:

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény. Irta *Montal Mária*. Fordította *Szentannai*. — *D'Arboud ezre-des három párba*. Elbeszélés. Irta *Beugny d'Hagerne*. Fordította *dr. Rada I.*

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések. Irta *Cyprián*.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés. Irta *C. De Lamiraudie*. Fordította *A. Vilma*. — *Hol a boldogság?* Elbeszélés. Irta *Minna Canth*. Finnből fordította *Bán A.*

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Irta *X. . . grófnő*.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Agostné*. Fordította *dr. Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta *Kincs István*.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szellem. Történeti regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buol M.* Ford. *Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József (Cyprián)*.

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — *Psyche lámpája*. Elbeszélés. Irta *Léon de Tinsseau*. Fordította *A. V.*

XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta *dr. Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Víg regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta *Jeanne Mairet*. Francia eredetiből fordította *dr. Rada István*. — *Az utolsó betét*. Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból fordította *G. M.*

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések. Irta *Vértessy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn elbeszélések. Finn eredetiből fordította *Bán Aladár*.

XXVIII. és XXIX. kötet.

Budai históriák. Irta *Tarczai György*.

XXX. kötet.

A Karassó mellől. Elbeszélések. Irta *Neumayer K. Dezső*.

XXXI. és XXXII. kötet.

Két világ között. Regény. Irta *Andor József*.

XXXIII. és XXXIV. kötet.

Masolino. Regény Zsigmond király korából. Irta *Tarczai György*.

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

Masolino

Regény Zsigmond király korából

Két kötet

Írta

TAR CZAI GYÖRGY

Második kötet

Budapest

a Szent-István-Társulat kiadása

VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM, A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT NYOMDÁJA,
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/a.

X.

A MEGZAVART LAKOMA.

A várpalota udvarából egyre közeledő lassú zeneszó hangzott föl. Még csak a derékfogásnál tartottak s a nagy teremben lakomázók ajkán hirtelen elhalt a beszélgetés. Akik a közelben ültek, tisztán hallhatták, mint disputál tovább Zsigmond király hű főemberével, a ki vendégül látta.

— No jó! — mondta a fejedelem. — Ne dicsérd már annyit Fülöpöm! S ha munkái csakugyan oly pompásak, mint aminő a hirük, birodalmi vitézzé avatom piktorodat, avagy kanonoki stallumot jutatok neki, a mint ő akarja.

— De majd csak aztán, ha elvégzi, a mivel megbiztam, én uram, királyom — felelte Pipó úr s látván, mint mered szemével most már többi vendégéhez hasonlóan ura is az ajtó felé, elhallgatott.

S a tubiczinátorok, hegedősök s lantosok nyomában, a kik négyes sorokban a terembe vonul-

nak, ismét Takács úr fehér ruhás alakja tűnik föl a tárva-nyitott ajtóban, hófehér lován. A főszakács nyomában, kétfelől az étekfogók üres ezüsttálakat hozó sorai között, egész sereg apród lépked gyalogszerrel, borostyánnal koszorúzott fejfel, testhez simuló rózsaszínű ruháján általvetett állatbőrökben Keresztelő szent Jánosnak öltözve. A főúri vendégsereg elálméklodása nőttön-nő. Virágokat szóró, aranszárnyas angyaloknak öltözött göndörfürtű gyermekektől körülrajongva s földig érő himes szőnyeggel letakarva hatalmas asztal vonul most be, tetején csodás szépségű nyolczszögletes fehér épülettel, a melyet sötétebb sávok cifráznak s párkányain és szelid hajlású tetején apró mécsesek színes üvegbe foglalt pislogó lángjai koszorúznak. A nagy asztalt hat kisebb követi, tetején ugyanannyi templomformájú nádmézes históriával. S a mint a körülöttük hemzsegő apró emberek raja kétfelé oszlik, a terem közepén, a nagy asztal körül ez a hat is szép sorjában megáll. Az ásztalokat nem vontá, nem vitte, nem toltá senki s a díszes vendégseregnek olybá rémlett, mintha a maga lábán került volna be mind. A zeneszó elhal, a hatalmas teremben még mindig néma az elcsodálkozás, míglen a nagy csöndben föl nem hangzik Albizzi Rajnald, a firenzei követ elragadtatástól remegő s önfeledten kitörő hangja:

— Oh mio bel San Giovanni!

A firenzei szent János-templom kisebbített mása volt a nagy asztalon álló nádmézes csoda, a többi a Santa Reparátát s Firenze egyéb nevezetes templomait ábrázolta. Mindazonáltal a követen kívül még azok sem ismerték föl rögtön kicsiny másaikban az épületeket, a kik Firenzéből valók voltak. Scolari András váradi püspök is azt hitte, hogy a firenzei követ csak a fortélyos mesterséggel alakított cifra étel fölött való elragadtatásának ad kifejezést a szavakkal, a melyeket Dantéből idéz. A püspök szinte könyv nélkül tudta az egész Divina Commediát s mivel a követ úgy látszik belesült a citátumba, az egész verset elszavalta, a melyből ez meríteni akart:

— O somma Sapienza, quant' è l'arte,
 Che mostri in cielo, in terra e nel mal mondo
 E quanto giusto tua virtu comparte!
     Io vidi per le coste e per lo fondo,
 Piena la pietra livida di fori
 D'un largo tutti; e ciascuno era tondo,
     Non mi parean meno ampi, ne maggiori
 Che quei, che son *nel mio bel San Giovanni*,
 Fatti per luogo de' battezzatori.

A nagy terem asztalai körül ülők még mindig némán merültek el Takács úr remekeinek a nézésébe, fürkészték, mi lehet a fortélya az asztaloknak, a melyek maguktól jártak s oly szép rendben álla-

podtak meg, mint a mögójük huzódó kíséretük sem különben. A nagy csöndben tisztán hallatszott a püspök minden szava s a talián versek zengzetes ritmusa még azokat is elbűvölte, akik olaszul nem tudtak. András püspök önelégülten nézett Albizzi Rajnaldra, akin azonban nyoma sem látszott a röstelkedésnek. Csak a mire végül Zsigmond király ismét megszólalt, eszmélt föl a követ s nézett elcsodálkozva a hatalmas fejedelemre.

— Nem a pokolból kellett volna tisztelendőségnek citálnia — mondta András püspöknek a Dantét szintén jól ismerő király.

— Nemde? — kérdezte ismét Anzelmus atya felé fordulva, akit Pipó úr a kemény prédikációért büntetésül hívott meg a fényes lakomára.

A jámbor barátot szemben Zsigmond királylyal csak vagy négy helylyel alább, a legelőkelőbb főurak közé ültették s ő az egész lakoma folyamán alig evett. Baráttársai közül néhányról csak pár napja tudta meg, hogy az eretnekséghez szít. Lelke most is szüntelenül a kolostorral foglalkozott, a hol szintén lakoma volt s a hol a szerzetesek, eretnekek és nem-eretnekek egyaránt távollétében kényük-kedvükre hagyva, alighanem versenyt isznak világi vendégeikkel. S a midőn a király megszólítja, Anzelmus atya zavarodottan összerезzen. Csak a mire szomszédai fölvilágosít-

ják, hogy miről esik szó, eszmél föl s rögtön kész a felelettel:

— A tisztelendő püspök úr jól citált. Ilyen lakomákon keresztül könnyen pokolba vezethet az út.

Pipó úr fölsziszszsen. Ám a királynak tetszett az őszinte szó s tréfásan a főszakács felé fordul, a ki vele szemben állott meg lován. Takács úr az étékfogók hosszú sorokban egymás mellett s egymás mögött álló rendje előtt leste a király jobbján ülő Ozorai Borbála parancsát, hogy a czifra nádmézes históriákat emberei széjjeldarabolhassák. A mint azonban a fejedelem megszólítja, lepattan lováról s nagyot bókolva lekapja pávatollas hófehér süvegét.

— Nem-e a Belzebub segítségével készült a czifra étel? — kérdi tőle Zsigmond király.

Takács úr komolyan felel:

— Nem, nagyságos királyom, uram! Csak Masolino mester volt szives segíteni, a ki a mintákat megrajzolta.

— Bravo, mester! — kiáltja jókedvűen a király s az asztalsorok hosszában végig hangos csörrenéssel, százával verődnek össze a koczintásra emelt ezüstbillikomok. Az oszlopok mögött álló muzsikuskok ismét fölkapják szerszámaikat, a tuss azonban a trombitákba fagy. Takács úr lova hirtelen megbokrosodott s egyenesen a San Giovanni nád-

mézes másának ront. A főurak riadtan állanak talpra, az asszony nép sikoltoz. A főszakács fejét vesztve rohan összeomlott remekéhez, majd lova zablája után kap s amire a megvadult állatot kivezetik, az asztalok körül háborgó főúri sokaság kövé dermedten mered a terem közepére. Ahol az imént Takács úr hajlongott, mintha az összeomlott nád-mézes alkotmányból lépett volna elő, rongyos ruhájú, csapzott fürtű, portól szürke férfi áll a királylyal szemben s lesi parancsát, hogy megszólalhasson.

Az idegen egész mivoltán nyilvánvaló, hogy messziről és lóhalálába jött. Porlepte arczán bárázdákat vájt a verejték, melle liheg s kezei reszketnek, miközben német szabású kardjára támaszkodik. Takács úr lova nyilván miatta bokrosodott meg s Pipó úr néhány inasa ki akarja tuszkolni a züllött külsejű váratlan jövevényt. Ez kirántja a nyakába vetett ezürtlánczot s az erről lecsüngő arany sas láttára visszatántorodik a szolgahad. Zsigmond király kezével int s a jövevény nagy szóval fölkiált:

— Ave Caesar, morituri te salutant!

— Valter vitéz! — rebegi a császár riadtan. Csak hangján ismerte föl a szász választófejedelem követét, aki már nem egyszer járt nála.

— Mi történt? — kérdi mohón.

A jövevény ismét megszólal, de hangja elcsuklik s ő maga összeroskad a kimerültségtől, ha néhány főúr oda nem ugrik s meg nem ragadja. Valter vitéz három nap és három éjjel ült nyeregben, míg végezetül ráakadt császárára. Alig négy napja Aussig alatt a cseh hadak széjjelverték Szászország és Thüringia seregét. Hétezer ember, a két ország színe-virága esett ott el s az ádáz eretnek előtt nyitva az út a német birodalom belsejébe.

Pipó úr boros billikomot tart Valter vitéz elé. Ez mohón hajtja föl és új erőre kap. S a mire elmondja a szomorú hírt s a szász fejedelem nevében a császár oltalmát kéri német birodalma halálra szánt alattvalói számára, egyszeriben vége szakad a lakomának. Az étékfogók, bortöltő apródok, a muzsikuskok kivonulnak a nagy teremből, mint a vert hadak; nyomukban a főúri asszonyok sokasága, a királyi tanácsból kirekesztett vendégek is széjjeloszlanak. A derékasztalnál rövid tanácskozást tart Zsigmond király s kisvártatva dobszóval hirdetik ki a vár piacán, a falu utcáin, hogy vége a bucsúnak s minden hadra termett főpapi, főúri s vármegyei banderiumokhoz tartozó ember harmadnapra Buda vára alatt legyen.

— Háború, háború! — kiáltja a tömeg s sorai-
ban az eretnek cseheket szidó kifakadások özöne
kél. A hangos mulatozásnak vége. Az ozorai dara-

bontok sorra verik be Pipó úr hordóinak fenekét, a melyeket a jobbágytelkek kapujában csak az imént vertek mindenfelé csapra. Az ajándékbotot a föld iszsza meg. A kóbor muzsikások nyakukba akasztják némaságra kárhoztatott szerszámaikat. A jokulátorok, histriók és egyéb csepűrágók a vár felé hullámszó tömeg soraiba vegyülnek. S a várból egymás nyomában vágatnak ki a világ valamennyi tájéka felé a szana-széjjel küldött lovas stafféták. Kapuján szinte végtelen sorokban robognak be, gördülnek ismét ki a főúri hintók a szaporán elutazó főúri vendégekkel. Még jóval alkonyat előtt a király is Budára hajt s tízszer akkora kísérettel, mint a minővel déltájban Visegrádról Ozorára jött. A mindenfelől a vár alján összeverődő háborgó sokaság most is harsogó rivalgással üdvözli fejedelmét, aki hű magyar seregei élén pár nap múlva a csehek ellen indul, hogy császár léte megvédje birodalma gyámoltalan németjeit...

Gena, Baráth Mihály árvája, a bucsú zajos napjait szobájába zárkózva töltötte el. Gyászolókhöz akkoriban nem szállt mulatni vágyó vendég s a Baráth-porta a bucsú idején is olyan csöndes maradt, mint a minő urának halála óta szakadatlan volt. Sára asszony ugyan nem állhatta meg, hogy a faluban, a vár aljában minduntalan meg ne for-

duljon. Salig hogy a hirtelen távozó vendégek hintóinak a robogása az ablakhoz csalta, Gena is megtudta, hogy mi zavarta meg a bucsút s a várbeli lakomát.

— Látod — mondta neki erről való hírhozása végeztével Sára nénje — Isten sem vette jó néven a vendégséget, mert Pipó úr megfélekedezett rólad, holottan miatta lettél árva.

— Édes néném! — feleli csöndesen Gena. — Már megint oktalanul aggódik. Amit urunk ígért, ahhoz nincsen jussunk. Csak tőle függ, hogy megadja. S ha eddig nem tett értünk semmit, az is elég, hogy meghagyott e házban. Szent Mihály napja pedig még messze van s meglátja, édes apánk fizetését megadja nekünk is. Megadja Tótit is, amelyet nekem ígért s nénémasszonynak semmi gondja nem lesz.

— Lesheted! — vágott a leány szavába Sára asszony. — A nagy uraknak könnyű ígérni, de még könnyebb megfélekedezni arról, a mit megígértek. Bizd rám! Öreg, tapasztalt asszony vagyok. S hogy megzavarta Isten lakomáját, annak Pipó úr szívének a keménysége az oka.

— Szegény szászok! Csak nem engedte Isten őket is azért széjjelverni, amiért Pipó úr eddig nem teljesítette ígéretét.

Gena ez ellenvetésére szinte fölfortyant az öreg asszony s valósággal pörölni kezdett hugával.

— Csak gúnyolódjál, lelkem! Jól tudom, hogy ti fiatalok mind okosabbak vagytok, mint afféle vén asszony. De majd gondolsz te is a holnappal. S kinyitod eperszádat, ha valamire szükséged lesz. Megbecsülnéd te még a vagyont, ha kisujjadat sem mozdítod most érte. Hanem meglásd, hogy akkor már késő lesz.

— Csak nem megyek föl a várba kunyorálni — méltatlankodott a lány, majd ismét fölsóhajtott:

— A vagyon amúgy sem boldogít!

— Hát mi? — vágott szavába az asszony. — Talán a talián piktor?

— Ne sértesse! — esengett a lány. — Édes apám sem volt jobb szívvel hozzám.

— No, nem is az öreget gondolom, hanem a legényét, a pernahajder Györkét. Igaz, hogy már vagy tíz napja nem is láttam.

Gena arcza bíborszinre gyuladt, a midőn nénje a piktorokat emlegetni kezdte, a mire azonban a Györkéről mondottakhoz ért, megkönnyebbülten lélekzett föl s hogy zavarát palástolja, halkán fölkaczagott.

— Hát az sem? — kérdi haragosan Sára asszony. — Ki lehet hát? Mert hogy szerelmes vagy, azt hiába tagadnád. Régóta lesem, mint viselkedel. No, itt is az ideje, hogy férjhez menj. Csak aztán jól válogasd meg ám, hogy kihez.

— Mondd hát, kit választottál? — folytatja az asszony tovább hízeltkedő hangon.

Gena ismét elhalványodik, majd halkán s szinte panaszosan megszólal:

— Jól tudja, néném, hogy nem a leány dolga jövődöbelijének a kiszemelése. Majd felém hozza, a kit az Úr nekem szánt.

— Fogadj Isten, Masolino mester! — fordult most vidáman Sára asszony az ajtó felé s a festő az egyszerűen butorozott, tiszta szobába lépett.

Gena örömtől sugárzó arczczal sietett a mester elé, aki azóta, hogy árván maradt, gyakran látogatott el hozzá s sohasem szűnt meg kérdezősködni arról, nem szenved-e hiányt valamiben. Csak a midőn Masolino megmondta, hogy busúzni jött, borult el hirtelen arcza.

— Holnap reggel — mondta a piktor — a nagyasszonynyal egyidőben Budára utazunk. — És én igazán nem tudom, visszakerülök-e még Ozorára!

Az asszony s még inkább Gena szóhoz sem jut fájdalmas meglepetésében. Masolino azonban észreveszi Sára arczán az aggodalmas kíváncsiságot s rögtön elmondja, mint búvólte el Zsigmond királyt Gena falra festett képe s mint ígérte meg ott szobájában Pipó úr, hogy mihelyst Budavárába ér, kiállítja a lánynak a neki szánt Tótiról és száz

jobbágyáról szóló donációs-levelet. Sára asszony fölujjong. Gena azonban elhallgattatja s Masolino boldogan meséli tovább:

— A barátok templomába a császár úr nem akart elmenni, Gara nádor beszélte le erről. Nem akarta, hogy a bámész tömeg lássa, mint ér rá a képek nézésére, holottan birodalmát veszedelem fenyegeti. Szobámba azonban fölhurczolta Pipó úr. Megmutattam a kartonokat. S a császár úr megdicsért. Sohasem ért ennél nagyobb tisztesség piktort, talán a régi hires pogány piktorok közül sem senkit.

— S ezt neked köszönhetem, szép hugám! — fordult évődő hangon szavával Gena felé Masolino. — A te képed tetszett neki legjobban. Vajjon mivel háláljam meg?

— Azzal, hogy vissza jön még Ozorára — felelte mosolyogva a fiatal lány, nyomban rá elhallgat s arcza bíborszínre gyulad.

— Visszajövök a lakodalmadra, leányom! — mondta a piktor s végtelenül kedvesnek találta Gena zavarát.

Aztán tovább évődött vele s faggatni kezdte, van-e már szívének vitéze, a ki az ő színeivel sisakja tollbokréáján, az ő nevével ajkán száll sikra a vitézi tornán, amelynek élet a neve.

Gena nem felel. Csak amidőn ismét Sára nénje

fogja közre Masolinót, villan föl fejében a kérdés s mihelyst alkalma nyílik erre, ki is mondja.

— A legényeit is magával viszi, mester?

— Csak az egyiket. A másik Pipó úr ozorai bandériumába szegődött el trombitásnak. S az ozorai bandérium holnap hajnalban indul Budára, onnan Csehországba.

Masolino éles szeme észreveszi, mint mered kérdőleg arczára a lány szelid tekintete, mint küszködik, tanakodik magában, hogy szóljon-e s megkérdezze tőle, hogy melyik legénye lett trombitás? Sára asszony azonban ismét a donáczióra terelte a beszédet s úgy látszott, hogy estig sem hallgat el. De közben a szomszédban, a falubeli csárdában hirtelen verekedés támadt s az öreg asszony a nagy zajra kiszaladt.

— Ide ne hozzátok! — hangzik föl kisvártatva rikácsoló hangja kívülről.

Masolino az ablakhoz lép. A csárda körül nagy a kavarodás. Egy ember lóháton menekül s mire a többinek eszébe jut üldözése, túl jár a Sió hidján, a folyóparti füzeseken.

— Máshová nem vihetjük! — hangzik tovább a Baráth-porta udvarán a feleselés. — Minden ház szálló a faluban. S a mester parancsolta, hogy nyugalmas helyre vigyük.

Gena nyomában Masolino is künn terem s amint

szeme a saroglyára esik, rögtön fölismeri Balázsfia Dömötört, hajdan való legényét, aki alig másfél órája járt nála a várban, vadonatúj trombitási ruhájában büszkélkedve, bucsúzni. S most ruhája csupa vér, sápadt feje élettelenül esik hanyatt a saroglya széléről.

— Meghalt? — kérdi Masolino a körülötte sűrűlő borbélytól s a mester fejét rázza.

— Még nem! De ha hamarjában nem segíték rajta, nemsokára Csaba királyfi seregében trombitál.

— Magyarán: meghal! — világosította föl a tájékozatlan Masolinót egy fiatal suhancz s Gena csak most lép előbbre a ház ajtajából. Amint pedig szeme a sebesült arczára esik, hirtelen fölsikolt.

— Hát mégis jól sejtettem! — mormogja a festő s eszébe jut a szépséges vasárnap délután, amidőn legényei révén először találkozott Genával.

Úgy látszik, a daliás Dömötör egyetlen tekintete elég volt ahhoz, hogy megbabonázza a lányt; mert ha azután is kerülgeti, a mester bizonyára találkozott volna vele a Baráth-portán, vagy hirt hallott volna arról, hogy utána jár. Gena első találkozásuk óta jóformán színét sem látta Dömötörnek. Ennek képe azonban annál mélyebben véssődött be szűzies, tiszta szívébe s hogy a legény nyilván csak tréfából tett vallomása óta feléje se nézett, annál jobban rejtegette titkát. Most azon-

ban, hogy az élet és halál mesgyéjén ismét találkozik bohó szívének bálványával, akiről valójában azt sem tudja, nincs-e csakugyan érzéketlen fából, aggodalma elfelejtet vele mindent, ami szívéen kívül van s Gena semmit sem törődve az udvarban tolongó sokasággal, zokogva a saroglyára borul.

— Megbolondultál? — fakadt ki Sára asszony és szinte kővé meredt meglepetésében.

— Hagyja csak, asszony néném! — csittítgatja Masolino, akinek úgy tűnik föl most a lány, mintha szent Magdolnát látná, amint az ember fiát siratja. S a festő szívéen egyszerre méla kedv ömlik el. Sohasem szerette őt úgy leányszív s amint szeme a saroglya nyomában a házba térő Genára, fájdalomában még elragadóbb bájos arczára, karcsú liliom alakjára esik, már nem is sajnálja volt legényét, hanem inkább önönmagát.

XI.

A BAJVÍVÁS.

Hogy a bucsúnak hirtelen vége szakadt, ezt a mesteremberek és kalmárok sinylették meg leginkább, akik három vármegyéből, a legtöbben azonban Buda városából kerültek az ozorai sokadalomra s ütöttek sátort a szent János kolostora

körül. Alig hogy megkezdődött, vége szakadt a vásárnak. S amire portékájukat összezsomózták, a király is elutazott. Ami alkalmatosság a faluban volt, ezt hamarjában azok fogadták föl, akik pusztán multság okáért jöttek a bucsúra s a sok kalmár és mesterember, aki visszamenet csak harmadnapra rendelte ide bérelt szekerét, mind ott rekedt Ozorán.

Az alvégi csárda udvara színültig megtelt kedvetlen emberekkel, akik borba próbálták fullasztani bajukat. A nagy hársfa alatt egész raj piktor, képfaragó s ötvösmester verődött össze, a kiknek az aussigi vereség hírének is nagyobb kárt okoztak Masolino új fajta piktúrái. Különösen a képirók panaszkodtak.

— Hiába kínálgtam fűnek-fának miniummal pingált szent Jánosaimat — így szól az egyik. — Embör köll, mester, mondogatták a bucsúsok; s nem élettelen árnyék képében pingált szent János.

— Pedig legtöbbjük nem is látta a talián pikturáit — folytatja egy másik. — Hisz úgy tolong még most is a kápolnában, a templomban a sok báméskodó főúr, nemes, mint a váralján sem a közrendiek, amidőn a király elutazott.

— Rossz csillagok járnak, bolond idők! S meg-lássátok, maholnap minden paraszt a maga po-fáját akarja látni védőszentje képében.

— Hajh! Drága a minium, még inkább az aranypor és pergamen. S ha e bolond taliánnak egyebüttl is hire terjed, tűzre dobhatjuk írott portékánkat mind.

— S újat vajjon tudunk-e?

— Öreg napjainkban sikerül-e ellesnünk a talián fortélyát?

— Sohasem lesitek el! — vág most a tisztes mesteremberek szavába az asztal végén egy borotvált képű, horgas orrú idegen, akit bár senki sem ismerte, megtúrtek maguk között.

— Boszorkányság az — folytatja dühösen. — Úgy mondom! S nincs más remediuma, mint hogy leverjük a falról az újfajta pikturát, mesterét meg lebunkózzuk, mint a kutyát.

Balázsfia Dömötör régi kenyeresével, Györkével egyetemben ösmerősöket keresve, épp akkor ért az asztal mellé, amelynél néhány budai mester is ült.

— Bor beszél ebből! — mondták ezek a borotvált képű kifakadására.

— Avagy irigység! — szólalt meg a hátuk mögött Dömötör s a horgas orrú dühösen meredt rá; de egyhamar nem felelhetett. A budai mesterek közre fogták Masolino két legényét s a kérdések egész özönével támadtak reájuk.

— Nincsen abban semmi boszorkányság — felelte Dömötör. — Csak ügyesebb a keze, élesebb a

szeme s többet tud, mint más piktorok, akik eddig voltak, többet mint a leghiresebbek a régiek közül.

— Hát te miért nem maradtál nála, hogy titkát ellesd, öcsém? — kérdezte a budai piktorok egyike.

-- Mert nem elég ügyes a kezem, nem éles a szemem s az eszem is kevés hozzá. E nélkül pedig ezután nem leszen igazi piktormester, hanem csak bútormázoló.

Az asztal körül ülők kerekre nyílt szemmel meredtek a katonás szabású ruhát viselő legényre, a ki nem régiben még piktor volt. Bármily fiatalnak találták is, legtöbbjük meg volt arról győződve, hogy bölcsen beszél s hogy a sivár jövő, a melyet nekik prófétai biztossággal jósol, talán nemsokára beteljesedik.

— Minden gyereket apródnak fogadtok — folytatta Dömötör — ha tisztos polgári szülék fia s betöltötte a tizenkét esztendő. Taníttjátok, hogy jól fogja az ecsetet, jól válogassa meg a festéket s híven mázolja a falra a mintát, amit elébe raktak. S mihelyst arannyal is jól cizfráz, füvet, bokrot, szemet, fület, arczot pingál s leszúrja a czéhnek igazságát, ráfogjátok, hogy mester! Nem úgy lesz ezután. Az élettelen piktura nem mesterség. S ahhoz, hogy életet varázsoljon, lelket leheljen valaki a szentekbe, az emberekbe, akiket szentek képében

fest, egyéb is kell, mint amit ti megtanultatok. Tehetség!

— Mi az? — kérdezték néhányan s Györke tétován felelte a horgas orrút mustráló társa helyett:

— Isten adománya!

— Bennem nem volt meg — szólalt meg aztán ismét Dömötör. — S én bucsút mondtam a piktúrának s áldom sorsomat, hogy Pipó úr bandériumába fölfogadott.

— Trombitásnak! — kiáltott föl erre gúnyosan a horgas orrú s Balázsfia Dömötör szikrázó szemmel meredt rá:

— Többre is vihetem! — felelte haragosan. — Kardom is van! S ha ezzel nem érek el semmit, még mindig többet ér egy jó trombitás, mint egy kontár piktör.

— Kinek mondod ezt? — rivallt rá helyéről fölpattanva, dühösen az idegen, akit az asztal körül ülők egyike sem ismert.

— Neked! — hangzott föl hetykén a felelet s a két ellenfél egymás mellé került.

— Tudod-e kivel van dolgod? — kérdezte most az idősebbik, feledve, hogy jobb, ha nem ismerik föl.

— Brassai Tamás a nevem, hallottad-e híreimet? — dörmögi tovább reszkető hangon s csak a midőn erre Dömötör társával és néhány budai

mesterrel összeség, eszmél föl vak dühéből, néz körül riadtan, hogy merre meneküljön.

Tamás mester rohanvást haladt lefelé a züllés útján. Bármerre fordult meg a magyar városokban, sehol sem kapott munkát. Neve még mielőtt valahová jött, már ott volt minden piktorczéh fekete könyvében s főúri várakban, falusi udvarházakban, rezes orra miatt nem álltak vele szóba. S hogy Masolino remeke láttára tudatára ébredt mesteremberi mivolta hitványságának, valami fojtott indulat hajszolta vármegyéről vármegyére, készítette arra, hogy ahol csak szerét ejti, ártalmára legyen társainak, akik az övéhez képest kisebb ügyességgel is boldogulnak. Masolinót ugyan ő is különb mesternek tartotta magánál, de hogy pokoli terve, amelyet ellene első ozorai látogatásakor szőtt, nem sikerült, még jobban gyűlölte a mestert, a kinek híre mindenüvé követte, amerre csak járt. S az ozorai bucsúról nem akart távol maradni. Leborotváltatta szakállát, megnövesztette haját s amikor a csárdásgazda így nem ismert rá, bátran járt-kelt, fordult meg mindenfelé a faluban s leste az alkalmat, hogy a talián mellé férközzék. Éjjel sikerült is ez, de ő Pétör bácsi hirtelen fölbukkanó alakja láttára megijedt és odébb állott. Hogy a bucsú hirtelen félben szakadt s a többi piktorok is Masolino miatt panaszkodtak, ezeket akarta a szeren-

csés vetélytárs ellen föltüzelni. Most azonban mintha ellene fordulna kedvük. Az asztal körül ülők furcsán néznek rá. Tamás mester már nem emlékezett arra, megmondta-e valakinek nevét, mikor először járt Ozorán. Retteg, ha kisül, hogy ő uszította föl Masolino ellen a falu együgyü népét. Hogy azonban még Masolino két legénye részéről sem fenyegeti közvetlen veszedelem, minden áron meg akar bizonyosodni arról, alapos-e aggodalma s merészen megismétli kérdését:

— Hallottad-e Brassai Tamás hírét, tacszó?

— Hogyne! — feleli gúnyosan feléje hajolva Dömötör. — Kend az a piktor, aki a zsebét tömte aranyporral, ahelyett hogy festett volna ezzel.

Tamás mester fölüvölt haragjában. Most történt először, hogy bűnét nyíltan a szemébe vágták s ő feledve aggodalmát, amely az imént gyötörte, megragadja Dömötör nyakát. Ez sem rest s hirtelen átnyalábolja ellenfele derekát. A többiek körbe állnak a bajvívók körül s Györke ujjongva biztatja társát. Bármily csontos Tamás mester, a trombitássá lett piktor hajlékonyabb s úgy kisiklik annak keze alól, mint a gyík, majd ismét mellének ront fejével, hogy ez szinte roppan.

— Hajrá! — biztatják a nézők egyre többen a fiatal legényt.

Ezt elengedi társa, hogy kiszuszogja magát.

A következő pillanatban ismét összezsapnak. Egy várbeli kukta fölismeri horgas orrán, hogy az egyik bajvívó járt aznap a kulcsárral Masolino szobájában, a mikor a falu népe a talián piktor ellen támadt.

— Fogjátok meg! — ordítja. — Ez vádolta Masolino mestert garaboncsággal!

Brassai Tamás riadtan üti föl fejét. Arcza elsápadt, a mint fürkészve körülnéz. Ellenfele vaskarokkal nyalábolja át derekát. Fején kívül csak félkeze szabad s ő ezzel hirtelen övébe nyúl. S amint a báméskodók gyürüje, háborgásra kelve, egyre összébb szorul körülötte, csapásra emelt kezében föl villan a tör s Dömötör hörögve a porba omlik. A bajvívás tanui kővé dermedtek a váratlan és rémes meglepetéstől; a bős vadállat véres törével hadonászva keresztül furakodott soraikon s bántatlanul odább állt...

Éjfél elmúlt. Künn csendes minden. A kristálytisza égbolt fekete palástján ezrével ragyognak szikrázó fényű sápadt csillagok. A hosszan elnyúló völgyre, a falu házsoraira és a várra mélységes sötétség borul. Csak a várpalota tornyának vigyázó házában s az alvégi Bafáth-porta egyik ablakában pislog mécses fény. Az ablak a hajdan való jobbághadnagy szobájának ablaka. A szobában a hadnagy egykori ágyában Balázsfia Dömötör hever

eszméletlenül s küzködik lázas álomképeivel. Még világos nappal volt, amidőn a borbélymester bevarrta a bal vállán ütött mély sebet s pókhálóval betapasztván, jól be is kötözte ezt. Alig, hogy leszállt az est, forróság szállta meg a sebesült fejét. Gena ott virraszt mellette s dobogó szívvel lesi, mint beszél össze-vissza eszméletlenül az egész éjszakán át.

— Kontárok vagytok! — tör ki rekedten melléből a szó. — Nyúljatok kapa, kasza után! Bútort pingáljatok... Sok az irigy a piktorok között... Ez is, de meglakolsz!... Hah, megkaptad!... Semmi az, én jó mesterem, Masolino... Rágalmazta, szidta kigyelmedet.

Ismét pár percznyi csönd, a virrasztó lányra nézve még kínosabb, mint a lázas beszéd. A sebesült melle zihál, arcza eltorzul. Majd ismét görcsösen kezét rángatja; ám Masolino segítségével ágyához kötözte a borbély, hogy ne hánykolódjék s sebe föl ne fakadjon. A lázával küzködő nagyot sóhajt, majd újból beszélni kezd.

— Györke! Ott megy, utána!... Nem, nem, nem vagyok piktor... sem hires, se kontár... Hol a trombitám? Riadót parancsolt Pipó úr!... Elő a karddal! Egy csapás, egy falu... Ah, a kapitány, a poczakos soh'sem húzta ki s mily nagy úr!

A szomszéd szobából be-behallszik Sára asszony

horkolása s Gena fölemelkedik, hogy érte menjen. Nyomban rá ismét vissza ül a karosszékbe s nem mozdul, bár csupa tördöfés szívének a sebesült minden szava.

— Édes — suttogja — Klára asszony... Még egyet és este bucsúzunk!... Ne félj, senki sem lát... Isten? Ah, ő irgalmas s megbocsát, ha ki sokat szeret... annak... S te özvegyasszony vagy... Most mennem kell. Hol van Masolino mester?

— Vége mindennek! — sóhajtja a lány s úgy érzi, mintha meghalt volna, akit szíve egész hevével szeret. Testén hideg borzongás fut végig, szíve hevesen dobog s amint a lázas álomképeivel küzdő egyszerre elhallgat, talpra áll s ki akar rohanni a sötét éjszakába, maga sem tudja merre, csak el innen, ahol mintha izzó vas volna szívének s testének minden szó, mely Dömötör lázas ajkán fakad. A sebesült mellében ekkor ismét tompa hörgés kél, arcza még jobban vonaglik a kintől, amely sebét, forróságtól gyötrött fejét általjárja. Gena visszafordul, lassan följe hajlik s szíve ismét megesik a nyomorult sorsán. Hús kezét izzó homlokához tapasztja s mintha enyhülne fájdalma, a sebesült arczán elsímul a vonaglás, kis vártatva fölnyilik szeme.

— Vízet! — sóhajtja Dömötör elhaló hangon s tétován a bánatosan reá néző galambszemekbe

mélyed izzó tekintetével. S amire Gena kezében vizes pohárral ismét föléje hajlik, ráismer bájos arczára s egész valója egyszerre megenyhül. Csak szempillái súlyosak s mihelyst lecsukódnak, az álom újból káprázatokra gerjeszti lelkét. Dömtör mégis úgy érzi, mintha ébren volna s mintha a valóság, amelynek tömérdek emléke csak az imént czikázott keresztül lázzal küzködő lelkén, pusztán rossz álom lett volna. A nap ragyogása ömlik el körülötte s a völgy ölén, amelyen jár, tarka színekben pompázó virágok mosolyognak rá s vidám madárének köszönti. Embert nem lát sehol, ő mégis keres valakit s amint a hegy oldalára esik tekintete, mely útját állja s szinte eget ver, rögtön neki vág. A nap heve egyre gyöngül, ragyogása mindinkább elhalványodik, a madárdal elhal, virág sem nyílik itt, ő mégis sietve kapaszkodik föl tovább-tovább. Lábát fölhorzsolja a szikla, testét tövis szakgatja, ereje fogy, ő mégis fölfelé tör s a mint feje elszédül, négykézláb kúszik tovább. S a távolban mintha látná akit keres, ám mélységes szakadék állja el útját s amint ennek fenekére néz, megborzad. Rémes szörnyek egész falkája leselkedik lenn s csikorgatja fogát. A szörnyek teste emberi, fejük torzképű sárkányfej s vállukon denevérszárny rebben, mint az ördögök alakján a budai Nagyboldogasszony czintermének kerítés-

falán, az utolsó ítélet képén, amelyet ő festett mes-
terének kartonja nyomán. Dömtör szívében a
félelem kíváncsisággal küzd, nyomban rá ismét
rémület fogja el. A szörnyek serege, mint a ferge-
teg, hirtelen emelkedni kezd, csáklyákat suhogtatva
kapdos utána s már-már elragadja. Ekkor háta
mögött szárnyzuhogás kél, hóna alá puha kar
fonódik s lágyan a magasba ragadja. Dömtör
mentő angyalára néz s nagy szóval fölsóhajt:

— Gena, édes Gena!

XII.

TÁBORBONTÁS ELŐTT.

Virrad. A sereg trombitásai a magasra hányt
sánczok tetejére ugratnak s riadójuk egetverő har-
sogására egyszeriben megelevenedik az óriási
tábor, amelynek lobogós sátorfái úgy merednek
a magasba beláthatatlan soraikkal, mint valami
lombjavesztett rengeteg. A Duna partjain is egyre
lázasabb sürgés-forgás kél. Pest és Buda között
olyan a hatalmas folyam, mintha mesebeli óriások
verték volna hidat hullámai fölött. A királyi hadi-
gályák, a folyammenti városok sajksái Szent-
háromság falvától, a szent Gellért hegye aljáig
szinte egészen ellepték tükrét. A gályákat, a saj-

kákat szép sorjában deszkapallók kötik össze s a sűrűn egymás mellett álló, ringó hidakon, mint akár a szárazföldön kis vártatva egymás nyomában, egymás mellett hullámszerűen a Budavára alá rendelt főúri bandériumok, az ágyúkkal, élelemmel, municzióval megrakott szekerek, a bábész emberek ezrei, a Pesten elszállásolt idegen és magyar követségek, amelyek úgy teremnek mindig Zsigmond király nyomában, mint a kopófalka mihelyt az erdő sűrűjében fölbukkan a nemes vad.

Harmadnapja tart a hadijáték, folyik a nagy sereg mustrálása, amely a hadbaszállást mindig megelőzi, a mikor nem országában fenyegeti veszedelem a magyart. Alig két héttel azután, hogy a királyi stafféták a háború hírével széjjel mentek, Budavára alatt termettek a főúri és egyéb bandériumok mind s a mezei hadak is egyre sűrűbb sátorrendekkel toldják meg a Rákoson vert tábornok. Fölkelt a nap. Ragyogása szikrázva verődik vissza a nyüzsgő, rajzó, egymás nyomában fölvonuló hadak fegyvereiről s a szent Gellért hegye kopár szikláiról. A hegy háta mögött ismét megszólalnak az ágyúk s dörgés dörgést ért. Az ujonnan öntött öldöklő szerszámokat sorra itt próbálják ki. Szent Lázár mezején, a budai várhegy alján a kardforgatásban, gerely és nyilvetésben vetélkedve mérik össze erejüket az ország különböző vidékeiből

összegyűlt bandériumok java vitézei. A Duna tulsó partján a tábor és Szent Erzsébetfalva között paripái gyorsaságát próbálja ki a lovashadak egy másik része. Csepel szigete körül a vetőgépekkel s ágyúkkal fölszerelt gályák eveznek versenyt lefelé. Eörssel szemben aztán Kurtyánfalvának szegzik ezeket. A falu szabad lakossága abból él, hogy házait a hadi játékokon évről-évre föláldozza s ősszel újból fölépíti. A szép sorjában egymás mellett álló vályogházak helyén most is óráról-óra nagyobb romhalmaz. S a napi járó földön, amelyen a sereg táborozik, ágyúút próbálja s egyenként és csapatokban versenyt küzd a hadban való elsőségért, Budavára és Pest városa falain, a folyammenti révek partjain, a két város körül elterülő falvak tövében ezer meg ezer ember lesi Zsigmond királyt, aki már korán reggel lóra pattan s itt is, ott is fölbukkan vezérei élén s dicséri, biztatja, korholja, mustrálja mindenütt katonáit. A hatalmas király hosszú szakállas, szálas alakja lóháton még daliásabb s amint káprázatos diszű, magyar főurai élén, fejedelmi vendégeivel oldalán szélvészként tova vágat, mindenfelől harsogó éljenzés, ujjongó rivalgás követi, amelyből a külföldi követeknek is jut, akik a szokatlan lovaglástól megviselve, úgy özönlenek nyomában rendetlenül, mint az üstökös csillag mögött a fényével egyre jobban széjjel hulló csóva.

S a táborbontást megelőző napon, már déltájban pihenőt fuvat a déli és északi sereg két fővezére: Ozorai Pipó és Berzeviczi Pohárnok István. A király visszatér fényes budai várába s a környéken mindenfelé elül a zaj. A vár előtt, a felső és alsó város utczáin hullámozó tömeg veszteg marad s némán várja a kikiáltókat, akik a haditanács eredményét kihirdetik. A királyi várban is csöndes minden. A vár kapuiban, a paloták ajtajában, az árkádos folyosókon mindenfelé pánczélos vitézek állják el az utat kivont karddal.

S a belső várpalota nagy termében még egyszer járulnak a trónusában ülő magyar király hűbéresei: Lázárevics István, a szerb fejedelem, Dán vajda, Havasalföld ura s az idegen uralkodók, a római pápa, a görög császár, Milánó herczegének, a német fejedelmeknek követei. Mind mást és mást kíván s a magyar urak feje beleszédül disputájukba. Végezetül Albert osztrák herczeg követe lép elő, a király vejéé s fölolvassa a levelet, amelyet urától reggel kapott s mely arról szól, hogy a csehek ismét pártokra szakadtak, egymást öldösik s a német birodalom felől nyugodt lehet a hatalmas császár. Zsigmond király, aki nehezen szánta rá magát a döntésre, most még inkább habozik. A milánói herczeg követének azonban már megígéri, hogy legvitézebb kapitányai egyikét, Hunyadi

Jánost küldi ezer emberével segítségül urának a velenceiek ellen. Ozorai Pipó fölszisszen... Hunyadi seregének legderekabb kapitánya volt s neki valósággal jobb keze. S amint a többi követek vérszemet kapva, a töröktől szorongatott uruk számára szintén segítséget kérnek, Pipó úr indulatosan fölkiált:

— Persze, szétdaraboljuk azt a fényes sereget, a melynél nagyobbbal tíz év óta nem szálltunk hadba! Hadd hulljon mint az oldott kéve.

Az óriási boltozatos teremben csönd támad. A király magához inti a magyar főpapokat, zászlós urait s kis vártatva kivonulnak a teremből az idegen fejedelmek és követek mind.

Don Pedro herczeg, a portugál királyfi izgatottan disputál az előcsarnokban a német követekkel, akik minden áron a csehek ellen akarják a háborút, holott a pápa, a görög császár követei, a hűbéres fejedelmek mind arra kérték a királyt, hogy a török ellen induljon egész erejével. A rövid fegyverszünet, a melyet a szultánnal kötött, lejárt s Ázsiában ellensége támadt a hitetlen császárnak. Jobb alkalom arra, hogy kiűzzék a keresztény országokból, amelyeket elfoglalt, sohasem volt mint most. Don Pedro már félévnél hosszabb idő óta lesi a magyar király udvarában, hogy nyolczszáz emberével, fogadalmához híven, a török ellen

induljon. S ha most nem sikerül — úgy érzi — alkalmá erre talán csak évek múlva nyílik ismét. A hatalmas előcsarnokba új jövevény nyit s a disputa elhal.

— Tábori követ! — véli Dán vajda s a többiek kíváncsian nézik a porlepte vitézt, a ki szaporán szedi elő tarsolyából írásait.

Az ajtónállók a terembe engedik s alig pár percz múlva künn terem Ozorai Pipó.

— Murád szultán betört Moldovába — kiáltja. — Csáki vajda segítséget kér. A török ellen megyünk az egész sereggel!

Az előkelő társaság körül özönli a királyi sereg fővezérét s kérdésekkel ostromolja. Ez azonban keresztül tör a követek során s tovább siet. Künn a külső várudvarban lovára pattan s kinyargal a királyi vár kapuján. A város nagy piacznál hul lámzó tömeg sorai közt háborgó morajlás kíséri. Pipó úr azonban ügyet sem vet erre. Egyenesen a közép-utczai palotájához vágat. Ennek kapujánál a reá váró kocsira ül s kihajtat a felső városból.

— Mi történt? — rebegik aggodalmas kíváncsisággal minden felé az utczán tolongó emberek s riadtan merednek a hirtelen és egymagában távozó főúr után. Az alsó városban a kocsi nyomába ered a nép; ám a tüzes lovak szélvészfért röpítik tovább Szent-Háromság falván át. És Szent Jakab

falván túl már egész csöndesek az Ó-Budával egybe épült utcák.

— Krizopulosz mesterhez! — kiáltja Pipó úr kocsisának s ez a régi óbudai királyi vár felé fordul, mely akkor már univerzitás volt. A régi káptalan-utca közepén megáll a kocsi. Pipó úr leszáll s a szűk sikátorba oson, amelynek a székesegyház piaczával szemben levő sarkán Krizopulosz, az egyetem új professzora lakik, akinek ezermesterségben való járatosságáról csodákat regélnek.

Krizopulosz mester Mánuel görög császár kíséretében került Budára, aki két év előtt látogatta meg Zsigmond királyt, hogy oltalmát kérje a töröktől minduntalan földült országa s a szintén fenyegetett fényes székesfőváros Bizancz számára. Krizopulosz mester, mint udvari filozófus, maga szerezte ódával üdvözölte a nyugat nagy császáriját s vitéz magyar nemzetét. Zsigmond király és főurai egy kukot sem értettek ugyan a görög versekből, a híres bizanczi tudóst azonban meg kellett jutalmazni. Krizopulosznak nem volt más óhaja, mint hogy Magyarországon maradhasson s a királyi tanács megtette professzornak az ó-budai egyetemen. Zsigmond király alapította e főiskolát, mely azonban sohasem tudott zöld ágra vergődni. Talán azért, mert nagyobbára világi tudósok tanítottak benne s a világi fiatalság iskolájának szánták. Ez

utóbbi pedig a szüntelenül háborús időkben a kardforgatástól nem igen ért rá tanulni s az ó-budai királyi várban akkor, amidőn Krizopulosz került oda professzornak, már alig lézengett reggelenként néhány diák a tanulószobáknak berendezett ódon termekben, amelyekben a professzorok sem akartak lakni. Krizopulosz is a káptalan utca sarkán bérelt magának egy kanonoki házat. Itt ült nap-hosszat, bujta könyveit, experimentált boszorkány-konyhájában, fogadta látogatóit, akiknek sorában egyaránt akadt főúr, asszony, diák s messze földről jött gyanús képű idegen. Esténként a ház sarokerkélyén furcsa szerszámokat dugott ki s az eget vizsgálta. Nem elégedett meg azzal, hogy mint a budai asztrologusok, szabad szemmel nézze a csillagok állását s Ó-Budán furcsábbnál-furcsább históriákat rebesgettek róla ennek miatta, még inkább gyógyításairól, amelyek híre kisvártatva a budavári orvosok és fűszerszámárúsok czéhébe is eljutott. A czéh bevádolta kontárkodásért s hogy a kancelláriában ügyet sem vetettek panaszára, egyenesen a király elé járult ezzel. Ez a mult tavasszal történt. Pipó úr akkor hallott először Krizopulosz mester csodás gyógyító erejéről s alig hogy megismerkedett a göröggel, oltalmába fogadta. Krizopulosz a hatalmas főúrnak köszönhette, hogy a gyógyítás mesterségétől el nem tiltották, holott a

czéh a király óhajára sem fogadta kebelébe. Pártfogójának ennek fejében megígérte, hogy kigyógyítja köszvényéből. Hat hét s hat nap kellett a titkos szer elkészítéséhez s Ozorai Pipó már szent János napján, hogy Zsigmond királylyal Budára jött, mindenekelőtt a görögöt akarta fölkeresni. Ám nem jutott ideje ehhez. Királya mellől csak késő este szabadulhatott el, amikor az egymás után Buda alatt termő bandériumok mustrálásától, az egymást érő tanácskozásoktól szinte halálosan elfáradt. A görög a maga emberségéből nem kereste föl. Uzenetére mindig azzal felelt, hogy mi-helyt kész a szer, jönni fog. S a táborbontást megelőző napon Pipó úr türelmének vége szakadt; valósággal megszökött királya mellől s a göröghöz sietett. S hogy útjában senki sem tartóztatta föl, jókedvűen siet a keskeny sötétes lépcsőn a tudós emeleti laboratoriuma felé. Ajtajánál azonban hirtelen megáll. Belülről szapora beszélgetés hallatszik talián nyelven s aki a göröggel disputál, nem lehet más mint Masolino mester.

Pipó úr fölismeri hangján s egész valóját előnti az indulat. Keményen meghagyta piktorának, hogy jól nyissa ki szemét s nézzen meg mindent, amit a táborban a hadi játékokon, a mustrán lát, hogy jól meg is festhesse, ha rá kerül erre a sor. Ő vitézi ruhát adatott rá s kieszközölte a királynál, hogy az

idegen követek sorába állhasson s ez ahelyett, hogy a táborban, a királyi várban volna, ahol a tanácskozás nyomában most egymást érik a szebbnél szebb fölvonulások, itt fecseg azzal a kopaszfejű göröggel. Ozorai Pipó ajtóstul akar berontani, pár pillanatnyi hallgatóság után azonban vesztég marad s haragja egyszerre tovaszáll. Masolino mesterségéről beszél a tudós Krizopuloszszal s valami szerről, amelyet festékeibe keverhetne és amelytől képein a színek izzóbban és lágyabban olvadnának egymásba, mint ahogyan erre mostan képes.

— Nézzen ki, signor erudito — hangzik föl a festő hangja. — E szűk sátorban is mily szépen olvad össze az árnyékkal a világosság. Nézze azt a vén asszonyt ott a ház előtt. A kapun keresztül süt a nap, őt még sem éri, alakja mégis hogy ragyog a falról visszaverődő fényben. Azaz csak az egyik oldala. A másik az árnyékba olvad s formái lágyan mosódnak el és szinte észrevétlenül vesznek a semmibe, avagy a levegőbe, amely környékezi. Nézze, nézze, ah mily szép!

— Furcsa gusztus — mormogja a görög — az ő korában csak fiatal asszonyokban tudtam gyönyörködni.

Masolino nem zavartatja magát s lelkesen beszéli tovább, mint babonázza meg lépten-nyomon

a fény és árnyék játéka, mely naphosszat egyre változik, a felséges színpompa, amely a felhők között támad, amidőn sugarai özönével keresztül tör rajtuk a nap. Mint háborog valósággal lelke a bűbajos ragyogás láttára, mely alkonyattájt nap-nap mellett a budai hegyek fölött támad. Mint szeretné képeire varázsolni a káprázatos színjátékot, amelyben az izzó vöröstől kezdve a méla ibolyaszínig a szivárvány minden árnyalata egymást kergeti, egymással ölelkezik, egymást észrevétlenül fölváltja.

— Mostani festékeimmel kemény színfoltoknál egyebet nem tudok elérni. Valami szer kellene, amit ezekbe keverhetnék, ami ragyogóbbá, hajlékonyabbá, egybeolvadóbbá tenné ezeket, mint a minők most.

— Enkaustika tekne! — mondja görögül diadalmasan Krizopulosz mester.

— Mi az? — támad rá a festő.

A tudós elmondja, hogy a régi híres pogány piktorok színes viasszal irták képeiket s meleg érczpálczikákkal olvasztották össze a különböző színű viaszokat, amelyet azokra fölraktak. Masolino fölugrik székéről lelkesedésében s megragadja a tudós görög karját.

— Ismeri a viaszfestés fortélyát? — kérdi möhón tőle.

— Nem én! — feleli az. — De mindent meg lehet próbálni. S a gyakori próba és erős akarat végezetül sikert arat.

— Én is azt hiszem — véli Masolino. — És ezután minden nap fölkeresem és addig próbálunk, míg czélt nem érünk. Helyes?

— Helyes! — feleli köhécselve a görög. — De meg kell hogy fizesse fáradságomat, mester!

— Mennyit fizessenek hát?

— Óránként egy arany! — hangzik föl a kérdésre a felelet. — Masolino ereiben elhül a vér. Hallatlan e követelés s ő fölháborodásában a kapzsi göröggre akar támadni. Ekkor fölpattan az ajtó s Pipó úr belép.

— Én fizetek mindent a mester helyett! — mondja s a görög kétrét görnyed.

— Menj le — folytatja Pipó úr festőjéhez fordulva, aki még most sem ocsudott föl meglepetéséből. — Kocsim az utca sarkán áll, ülj be s várjreám.

S mihelyt künn elhal a piktor lépteinek kopogása, Pipó úr ismét megszólal:

— Hát az én szerem?

— Épp ma éjfélkor készült el — feleli a görög — s a tömérdek érczlombikkal s másformájú üsttel telerakott tűzhely mellől, a falba illesztett almáriumformájú fülkéből, élein czifrára köszörült kristálykoczkát vesz ki.

— Valami jó kő ez, avagy beszedni való dolog? — kérdi a főúr, amint elébe tartja s a görög ismét nagyot bókol. Aztán alázatosan mosolyogva két kézre kapja a csillogó portékát. A koczka két darabra válik s az alsónak kívülről láthatatlan üregében mogyorónyi áttetsző golyóbis látszik. Pipó úr mohón utána kap, a görög azonban hirtelen visszahúzza szerét.

— Csak nem kegyeskedik beszedni most, én hatalmas bazileüszom!

S amint Pipó úr tétován mered rá, szaporán magyarázni kezdi a szer hatásának titkát, hogy csak olyankor hat, amidőn a legkínzóbban gyötri a köszvény s testének rossz humorai már mind a csontjaiba szálltak.

— Ez arkánum a csontokra hat s megsemmisíti bennük a rossz humorok mérgét. Épp azért mentül kínosabb állapotban kegyeskedik lenyelni, a köszvénytől annál nagyobb mértékben szabadul meg, oh hatalmas bazileüsz!

— S az egészet egyszerre nyeljem le?

— Csak így használ.

— Méreg nincsen benne?

— Méregnek, méreg az orvossága; de ez egészségesnek sem árt, úgy van komponálva.

— Szedd hát be próbának! — mondja most a kristályt golyóbisostul feléje tartva Pipó úr s rava-

szul mosolyog. A görög arczán szinte észrevehetetlen villanás czikkázik keresztül, nyomban rá azonban elszántan szere után nyul.

— Várj! — kiáltja Pipó úr. — Van-e még belőle s ha nincs, újat mikor készítsz?

— Nagy dolog ez, bazileüs s hat hét, hat nap kell, míg újat szűrhetek harminczhétféle fű levéből.

Ozorai Pipó ráillesztette a kristályra ennek másik felét s zsebébe csúsztotta a szert.

— S fog-e használni? — kérdi félig kétkedő, félig reménykedő hangon. — Nem gyötör-e többé az átkozott köszvény?

— Ha úgy és akkor kegyeskedik ezzel élni, a mint mondtam, bazileüs, soha semmiféle fájdalom nem gyöttri többé. Akár szent Krizosztomuszra is megesküdhettek.

— Hadd el! — mondja Pipó úr s szaporán bucsúzni kezd. Majd eszébe jut a jutalom, amit az orvosságért ígért.

— Ötven aranyat átvehetsz signor Corsinál a budai olasz utczában. Díjad másik felét majd akkor adom meg, ha látom szered hasznát.

A görög csontos arcza megnyulik. Nyomban rá föllángol szeme s arra kéri Pipó urat, hogy Zsigmond királynak is ajánlja szerét. A hatalmas fejedelmet szintén gyakran gyötörte a köszvény.

— Majd előbb magamon próbálom ki — feleli az ajtóban Pipó úr s lesiet a lépcsőn.

Krizopulosz hosszú kaftánját fölfogva kíséri ki háza kapujáig s ajkán kaján mosoly kél, amint a távozó főúr után mered.

— Halleluja! — rebegi halkan, magába fojtva ujjongását s miközben házába visszafordul tovább, morog szülötte görög nyelvén:

— Még sem küldött ide hiába jövendő császárom. Sokáig nem retteg már a bős hadvezértől. S ha végkép elmulik Pipó úr fájdalma, nálánál is nagyobb jutalmat ad a dicső Murád szultán...

Ozorai Pipónak pedig úgy rémlik, mintha a szer csodás hatását máris érezné, holott még meg sem izlelte. Tudatában annak, hogy zsebében a kristályba foglalt orvosság, egyszerre tova száll fejből a gond, amely amiatt, hogy köszvénye megújul, szüntelenül gyötörte. Esze-ágában sincs többé, hogy rettegjen a fájdalomtól, amely néha szinte eszt is megzavarta. Sőt inkább várta, hogy ismét kitörjön s ő próbát tehessen a szerrel, a melynek varázsában vakon bízott. Bizancz népét álnokságáról akkoriban ugyan már mindenfelé ismerték. Hogy azonban Krizopulosz készséggel akarta magát alávetni a próbának, Ozorai Pipó szívéből tovaszállt minden bizalmatlanság, a melylyel irányában görög létére viseltetett. Nem gon-

dolt arra, hogy a gonosz ember, ha már rászánta magát valami vakmerő tetre mindent megkockáztat s hogy aki éveken át a bizanci császár udvarában élt, nemcsak a mérgeket ismeri, hanem ezek ellenszerét is.

Masolino elcsodálkozva nézte urát, aki ki sem fogyott a tréfálgatásból, miközben Budavára felé visszahajtottak. Sohasem látta olyan jókedvűnek s kezdetben el sem tudta képzelni, hogy mi dolga lehetett a göröggel, akivel ő Budai Györke révén ismerkedett meg. Csak amire a szent Péter külső városába értek, kezdte találgatni, amit Pipó úrtól kérdezni nem tartott illőnek. Az utcákon tolongó nép már megtudta, hogy a csehek helyett a török császár ellen indul a királyi sereg s amint kocsiján megpillantotta, harsogó riongással rajongta körül Ozorai Pipót. Hogy országának békét hagynak s a német ellen támadnak, a magyarság zöme nem szívesen vette Zsigmond királynak a csehek ellen való hadi készülődését. Annál örömdetesebb volt a meglepetés, amidőn hirtelen közhírré vált, hogy a török ellen indulnak. A török ellen való háborúban Pipó úr lesz a seregek fővezére, azért üdvözlí a nép oly lelkesen. Masolino a görög házában néhány mordképű idegennel találkozott, akiket Krizopulosz mester jöttekor a szomszéd szobába tuszkolt.

— Kémek lehettek! — véli most a festő. — A törökökről hozhattak fontos hirt. Ennek örül Pipó úr.

S amint a kocsi egyenesen a királyi vár felé hajt, Masolinón is erőt vesz a jókedv s ő szintén vígan lóbálja süvegét, miközben urát az utcán hullámzó nép mindenfelől ezrével köszönti.

Minduntalan kitörő s szinte gyermekes jókedve Pipó urat az udvari lakomán sem hagyta el, a mely a sereg mustrálását betetőzte. Vidámságát a magyar főurak mind jó jelnek tartották s egymással versenyezve évődtek a fővezérrel. Ismerték gyöngéjét, hogy tavasz óta piktoráról beszél a legszívesebben s hogy a király engedelmével ide is elhozta, a legsűrűbben Masolinóról esett szó.

Zsigmond király, a négy püspök, aki a derékasztalnál körülötte ült, Gara nádor, a portugál királyfi s a főurak sorra ostromolták kérdéseikkel, hogy mit pingáltat vele ezután, meddig foglalkoztatja még s mikor engedi át másnak a talián piktert.

— Soha! — felelte Pipó úr jókedvűen. De amire emiatt tréfásan önzéssel vádolták, boldogboldogtalannak ígérte, hogy egy-egy képet számára is megfesttet Masolinóval. Az ozorai sírkápolna kartonjait azoknak szánta, akiknek kép-mását a festő ott megörökítette. A többieknek egy-egy deszkára festett szentképet akart ajándékozni.

— Nosza! Elő a kalamussal. Ezt protokollumba foglaljuk.

Zsigmond királynak kancellárjához intézett e tréfás biztatására, Pipó úr meghökken s a mint Benedek prépost egész komolyan maga elé rakja mindig kéznél levő írószerszámaival, hirtelen megrostálja azok számát, akiket Masolino pikturáival megtisztelni akart. A derékasztalnál kitör a kacagás, nyomban erre ismét csönd támadt. A főurak kíváncsian lesik, melyikük nevét diktálja be Pipó úr. S akik a lajstromba kerülnek, nem kevésbé örültek az ígért festménynek, mint hajdanában a sárkány-rend vitézkötésének, amelylyel Zsigmond király hadi cselekedeteikért tünteti ki java főurait.

A Friss-palota nagytermében rendezett lakomán Masolino a követek asztalánál ült. Amikor valakivel a király beszélt, a többi vendég mind hallgatott s a nagy csöndben füléig hatott a dicséret minden szava, amely a hatalmas csarnokban fölhangzott. A festő már akkor is azt hitte, hogy álmodik, amidőn Pipó úr Ó-Budáról visszajövet, egyenesen a király asztalához hurczolta. Ő volt itt az egyetlen vendég, aki nem tartozott a főurak rendjéhez s mégis minduntalan róla esik szó. Masolino szívét hol kínos szorongás fogja el, a miért érdemén felül dicsérik, majd ismét határtalan bizalom szállja meg. Végezetül ez utóbbi ke-

rekedik benne felül s ő biztosra veszi, hogyha minden erejét összeszedi, csakugyan úgy fog pingálni, hogy az egész világ méltan bámul.

— Különösen ha Krizopulosz mester segítségével ellesem a régi görög piktorok fortélyát! — S miközben ezeket mormogja, diadalmasan néz végig az asztalok hosszú során, amelyek körül talpig hadi díszben egyre vigabban koczczingtatnak az előkelőnél előkelőbb főurak, beszélgetnek szomszédaikkal, az aranyhímes seiyembe öltözött főúri asszonyok, akik a férfiak hidegszinű ezüstpánczélos soraiban úgy virítanak, mint egy-egy színpompás mesebeli virág.

S a lakoma végeztével, épp úgy mint Ozorán, a király udvarában is históriás énekekre gyujtanak a feketeruhás igriczek. Asztalbontás után pedig a csengő-pengő muzsika szavára vigan tánczra ke-rekedik a vendégsereg fiatalabb része.

— Várj rám a márványlugas mellett! — mondja Pipó úr Masolino mellé kerülve s ezzel ismét a király kíséretéhez szegődik, aki betelvén a tánczosok nézésével, a kertbe tér fejedelmi vendégeivel, a püspökökkel és a főurak egy részével. Masolino utánuk megy. A Friss-palota Duna fölé nyíló árkádcsarnokából azonban a zárt folyosóba fordul, amely a legfelső várfal hosszában fut tova s a déli bástya terraszára vezet. Ennek alján a királyi kert

Kis-Pest felé eső csöndesebb részében áll a márványlugas, amelynek környéke most még egészen elhagyatott.

Masolino alig tudott betelni a tánczolóknézésével. Most is kedvetlenül távozott a Friss-palota nagyterméből. Amint azonban a hosszú folyosóból a merészen kiugró bástya terraszára lép, elálmélkodás hatalmasodik el egész mivoltán. A bucsúzó nap ezer színben pompázó ragyogása ömlik el körülötte, von be káprázatos varázsával mindent, ami szeme előtt hirtelen föltáruul. A vidék, túlhan szent Gellért hegyével, balfelől a Dunával, jobbról az erdős hegyek széles koszorújával maga is elbájolóan szép. S a szemben levő sziklás hegy ormán mint a mesebeli karbunkulus, úgy ragyog a kicsiny kápolna a bíborszínű izzó fényben, amely egyre enyhül, miközben alább száll s valósággal olvasztott aranynya válik, amint a völgy ölének a házak tengeréből kimagasló szent Gellért-templom kettős tornyán, faragott kövekből összerótt cifrázott falain előmlik. A Duna hullámain ismét merő ezüst a csillogva szikrázó napfény. A királyi folyam hullámozó tükrén már széjjelszakadtak az egymáshoz lánczolt gályák és sajkák sűrű hidsorai. A kispesti révben a lassan aláúszó, áruval megrakott bárkák egész raja hemzseg. A folyam partján tarkán nyüzsg a ki- és berakodást végző emberek áradata.

A hegy alján elterülő városrész s a hegyoldal egymás hátán fölfelé kapaszkodó czifra erkélyes házsorai között is hangyabolyként sűrögnek az emberek. Mintha a nyári alkonyat hűsebbé lett levegőjében, fényének merő káprázattá vált végső ragyogásában még egyszer fölpezsdülne a nappal mozgalmas élete! Az emberek szanaszéjjel nyüzsgő távoli áradataiban, a folyam csillogó hullámain, a szent Gellért-hegy félig házakkal ellepett, félig kopár oldalán, a bástya alján viruló kert illatárjában, zöldelő berkeinek lombjai közt és ezek árnyékában minden él, mozog, lüktet. S a falevelek halk susogása, a távolból feltörő lárma elhaló moraja lágyan egymásba olvadva mégis olyan, mint valami monoton, szívet-lelket elzsibbasztó, álomba ringató muzsika.

Masolino néhány fokkal lejjebb száll s a lépcső áttört művű korlátjára könyökölve mered ismét maga elé. A gyönyörű kép, amely szeme elé tárul, egészen elbűvöli. Eszébe sem jut a szívet olyan gyakran fölzaklató kérdés, hogy megtudná-e festeni, amit most lát? A déli bástya alján elterülő kertet mind sűrűbben lepik el a király vendégei, akik a táncz végeztével oszlottak széjjel; a bástya terrasza is megelevenedik, Masolino észre sem veszi a különbnél különb főurakat s főuri asszonyokat. Továbbra is önfeledten mereng el a távolban.

— Tamás mester! — szólal meg váratlanul feje fölött egy édesen csengő női hang s a festő össze-rezzen. S a mint feléje néz, úgy tűnik föl neki Csilla asszony, Rozgonyi István comes felesége, mint valami túlvilágbeli jelenés. Karcsú, viruló alakját gloriola módjára özönli körül az esthajnal rózsaszínű fénye, miközben mozdulatlanul ennek áradatában a bástya fokán áll. Félválláról lesiklott az arannyal szegett kék selyempalást. Ez alatt ezüst pánczél villog derekán. Oldalán finom művű kardot pillant meg. Főkötője sem könnyű habos csipke, hanem merő aranyozott ércz. Püspököket és más főpapokat Masolino már látott hadi díszben; de hogy asszony is hadba száll e csodás országban, erről még nem is álmodott. Csilla asszony észreveszi, mint csodálkozik s hamarosan megnyugtatta, hogy az általa fölszerelt bandériumot ő vezette ugyan a király színe elé, a háborúba azonban csak gályáján követi urát.

— Zsigmond császárt, a király urat? — kérdi Masolino tétován.

— Ő is ott lesz ugyan, de akit én követek, az az én hites uram.

— Tamás mester! — folytatja aztán az asszony elbájoló kedvességgel s Masolino végtelenül boldog, hogy nevét is magyarul mondja. — Egy kéréssem volna — így beszél tovább szinte könyörgő

hangon — Pipó úr beleegyezését is kicsikartam már ehhez. Fesse meg uramat hadi díszében, amint a király úr lakomáján látta.

— Akár rögtön hozzáfogok — fogadkozik a festő szive túláradó lelkesedésében; de az asszony nyugodtan és komolyan fűzi tovább szavait.

— Valami borus sejtelem gyötör. Hogy baj éri a háborúban s én nem látom többé! Ha bekövetkezik, amitől Isten kegyelme óvjon, legalább írott képét őrizhetném meg. Ez lenne vigaszom özvegységem szomorú napjaiban.

Az uráért való aggodalom, mely arczán visszatükröződött, szinte meghatóan bájossá tette s Masolino megindulástól remegő hangon biztatni és vigasztalni kezdte a szépséges asszonyt.

— Hagyja el! — hárította vissza ez ömlengéseit. — Isten kezében sorsunk. S amíg háborús e világ, mindenre készen kell lennünk.

— Oh bár őrzőangyala lehetnék, amint kigyelmed mondja. — Így folytatja s arczán, mélységesen kék ragyogó szemében apránként megújul a derű.

— És ha diadalmasan visszatér a háborúból, írott képe, amely élte virágában örökíti meg, még kedvesebb lesz nekem, kétszeresen kedves, ha Tamás mester festi meg.

A piktor szive e szavakra hirtelen lángolni kezd, vére fölpezsdül s oly forrón lüktet ereiben, mint

addig talán sohasem azóta, hogy él. Csilla asszony még egyszer ígéretét veszi, hogy megfesti ura képmását. S aztán arcán kedves zavarodottsággal azt kérdezi, hogy jutalmul munkájáért mit kíván? Masolino feledi, hogy kivel van dolga s ajkán ellenállhatatlanul tör ki a szó:

— Egy, egyetlen egy csókot, nagyasszony!

S ennek arcza egy pillanatra elborul. Nyomban rá ismét merő kedvesség. Tréfásan megfenyegeti ujjával a festőt, akit rajongása elragadott s aztán halk, jóságos, hízkelkedő hangon szól hozzá:

— Ha talián asszony lennék, avagy lány, akkor talán nem is haboznék. S akit jeles mesterségeért a király is úgy megbecsül, mint legderekabb vitézeit sem különben, az talán meg is érdemelné, mindenesetre méltó volna reám. De lássa, kedves Tamás mester, a másé vagyok már s magyar asszony...

Masolino dobogó szívvel hallgatja, közbe azonban szavába vág s taliános hevesességgel a hazájából a nők védelmére kel. Csilla asszony erre Signora Giovannát emlegeti, aki becsületét áldozta föl a város kedvéért, amelyet az ellenség már teljesen kiéheztetett s amelynek aztán, hogy az asszony parancsára önként föláldozta magát kényének, az ellenséges zsoldos vezér megkegyelmezett.

— Hát nem hősi cselekedet volt ez? — kérdi

kitörő heveséssel Masolino. — Nem igazi hősnő volt-e Monna Vanna?

Csilla asszony csöndesen fejét rázza s miközben a bátyafal párkányára ül, olyasmit mond, hogy nincs a világon olyan kincs, amely fölérne az ember becsületével s bűnös, aki bármiért is fölládozza és nem hős. Masolino tétován mered rá s az asszony egyre lelkesebben tovább beszél:

— Nálunk is történt ehhez hasonló eset. Károly király idejében volt. Az oláhok körülzárták Kőhalom várát s a várföldek benszorult népe pár nap mulva mindenéből kifogyott. A várjobbágyok alkudozni kezdtek. Mint végbeliek jól ismerték az ellenség vezérét s ez is őket. Különösen azonban a várporkoláb feleségét ismerte jól a vezér. S hogy hatalmában volt a vár, az asszonyt követelte kegyelme fejében. Egyszerű jobbágyasszony volt. A vár őrsége mégis fölbőszült az ellenség hitvány alávalóságán s hirtelen, mint a fergeteg, táborára rontott. Vak dühvel vágták az oláht, míg végezetül a magyarok az utolsó szálig mind ott veszttek. A vár erős falait a bennszorult asszonyok védték tovább. Az ellenséges ördögfajzat tüzet vetett rájuk s ők is elpusztultak.

— Szóval minden hiába történt, minden elveszett — szólal közbe a festő tétován s Csilla asszony arcán kigyúl a lelkesedés.

— De megmaradt — rebegi tovább — a férfivitézség édes testvére, családok, nemzetségek és népek boldogságának záloga...

— Vajjon mi lehet az?

— Az asszonyi becsület!

Masolino szíve mélyében megrendül s a kicsinylés helyébe, amelylyel a dél igaz fiaként az északi népek iránt még mindig viseltetett, most nemzete rovására egyszerre rajongó csodálat lép. Szinte szégyenli talián mivoltát s Pipó úrhoz hasonlóan ő is kész megtagadni nemzetét, amely a Monna Giovannák kétes értékű áldozatára szorul, ennek históriáján lelkesedik.

S amint az ismét szeliden mosolygó Csilla asszonyra emeli szemét, gyökeret ver szívében a meggyőződés, hogyha mind olyan a magyar nő, ő is készséggel ontaná vérért bármelyikért.

— Bocsássa meg léha szavaimat, nagyasszony! — szólal meg végül esedező hangon. — Csak most ismerem igazán. Megfestem a képet, melyet kíván s engedje meg, hogy kegyedet is megfessek magamnak, szobám házi oltárára Madonnának.

— Nem vagyok én erre méltó — feleli egyszerűen, de szívből fakadó őszinte hangon Csilla asszony. — De hogy teljesíti kérésemet, azt igazán köszönöm. S talán lesz módomban, hogy megháláljam, bármily büszke is Tamás mester!

Ezzel bucsút int a piktornak s Masolino az érzések egymásra torlódo árjával szívében néz utána, míg el nem tűnik a bástyára könyöklő ódon palotaszárny sarkán.

Körülötte vigan lobog a sok viaszszövétnék, amely a kert útjait, a bástya, a paloták falait szegélyezi s amelyet az udvari szolgák még világos nappal gyújtottak meg. A berkek kivilágított sűrűjéből víg muzsika, csengő ének tör ki s dévaj kaczagás. Masolino semmit sem hall ebből. Azt sem látja, mint kerül melléje lopva az est egyre sűrűsödő setétjében, ül melléje a bástyafal párkányára, csöndesen mosolyogva Ozorai Pipó. Egész mi-voltát lenyügozi a töprengés. S hogy eltűnt szeme elől a szépséges asszony, ahogy sem tud tisztába jönni azzal, szíve avagy lelke nyugalját ragadta-e el magával, vagy pediglen mind a kettőt?

XIII.

MADONNA DELLA VITTORIA.

Javában folyt a szesszió. De amidőn az ajtónálló darabont a levéllel benyitott s Dikó Miklós főbíró hamarjában feltörte pecsétjét, a tanácsterem nagy asztala körül ülő tizenkét esküdt polgár abbahagyta a vitatkozást és kíváncsian leste, hogy mit üzen Ozorai Pipó a táborból.

A pecséten fölismerték czimerét s mindnyájan azt hitték, hogy a fővezér a háború eseményeiről értesíti Székesfejérvár főbiráját és esküdt polgárait, amint ez a város majdani lakosához illik.

— Datum sub arce Sancti Ladislai regis, a király úr táborában, anno Domini 1426, feria tertia szent Mihály ünnepe után. Filippus de Scolaribus comes Temesvariensis et Ozorae Székesfejérvár nemes, nemzetes főbirájának és esküdt urainak üdvözlését!

A diák nyelven írott levél, hevenyében félig lefordított utolsó és első mondatának fölolvassása után a főbíró némán végigfut szemével a sűrűn egymás mellé rótt sorokon s komoly, fekete szakállas arczán egyre nagyobb kiábrándulás tükröződik vissza. Végezetül ajkbiggyesztve a balján ülő nótáriusnak adja az írást s csöndesen reá szól:

— Breviter!

György diák gyakorlottabb lévén az olvasásban, még szaporábban végez Pipó úr levelével, mint az s hogy elolvasta, elmondja tartalmát egész röviden, a mint a főbíró parancsolta.

— Pipó comes úr piktora, Masolinus de Florentia, e napokban városunkba jó. A comes sírkápolnáját fogja kifesteni. Ennek okáért a nemes és nemzetes főbíró s esküdt uraimék jóakarátát kéri számára s hogy úgy bánjanak vele, járjanak mindenben

kedvére, mintha nemes városunk törzsökös polgára volna.

Az esküdtek vállukat vonogatták. Hiréből már ismerték a talián piktort mind. Porkoláb Márton és Vályi Pál esküdtek ott voltak az ozorai bucsún, amelyen Zsigmond király is állítólag csak csak az újfajta pikturák kedvéért jelent meg. Mindazonáltal eszükágában sem volt, hogy a jövevény miatt csak kis ujjukat is megmozdítsák s még a fejérvári piktorczeh előjáróit sem akarták üdvözlésére kiküldeni, amint ezt, úgy látszik Pipó úr kedvéért, a budai esküdtek tették.

Ahol holtan bár, de királyok laknak, ki törödnék egy jött-ment piktossal. A szent királyok sírját az év minden szakában előkelőnél-előkelőbb papok, urak, asszonyok keresik föl s egy sem tart számot különb bánásmódra, mint aminőben más közönséges zarándoknak vagyon része.

— Deliberatum est: Ozorai Filep úr levele ad acta teendő! — Ezzel fejezi be a főbíró a rövid disputát s a nemes szesszió más tárgyra tér át.

Künn a városháza piaczn pedig a közrendű polgárok egyre többen lesik, hogy mit üzent a fővezér. A lovas embertől, aki a levelet hozta, csak annyit tudtak meg, hogy a táborból jött s hogy rögtön tovább nyargalt Budára, egyre türelmetlenebbül várják a háborúról szóló híreket. Azt

már egész Magyarország tudta, hogy Murád szultán hadai földúlták Moldovát s Erdély határán járnak, azt is, hogy vakmerő előőrseik már Galambóczot is fenyegetik, amelylyel szemben a Duna innenső partján, Ráczország határán új várat építtetett Pipó úr: szent László várát. A királyi sereg derék hada itt ütött tábort s Galambócz alatt lesz a döntő ütközet.

— Talán már össze is csaptak! — rebesgetik a városháza piacán.

— S alkalmasint a mieinket verték meg. Mert hajh, a jó hirt nem rejtenék véka alá szenátor uraimék!

Amire aztán az esküdtek a szesszió végeztével egymás után künn teremnek s a körējük verődő közönséges polgároknak elmondják, hogy mit írt Pipó úr, a kicsiny piaczon valósággal háborgás kél.

— Hát a miatt a talián piktor miatt kellett itt lebzselnünk? — dörögik mindenfelé — Hiába pocsékoltuk el az egész délelőttöt!

Néhány piktor azonban védelmére kel a híres taliánnak. A fejevári festőket még Róbert Károly király úgy körülbástyázta privilégiumokkal, hogy kenyerüket semmiféle idegen mestertől nem féltették. Aki nem városukban született, az a piktorok, képfaragók és ötvösök egyesült czéhének tagja sem lehetett s Fejeváron azon szentek képeit, akiknek

ereklyéit a székesegyházban őrzik, kívülük nemcsak nem festhette, de még el sem árusíthatta más, még országos vásár idején sem. Pipó úr piktor, mint a czélien kívül álló, szintén csak infra dominium festhet, vagyis a sírkápolnában s hogy többen voltak közülük, akik ozorai freskóit látták, a fejevári piktorok mind kedvében akartak járni a nagy mesternek, akitől így alighanem ők is eltanulnak valamit. S ha a budai czéh illőnek találta üdvözlését, a fejevári nem adhatja alább, mint hogy in corpore ünnepélyesen fogadja. A czéh házában kibontották a zászlót, a város három kapujához egy-egy legényt küldtek ki, hogy jöttét lesse. A kapukat őrző darabontokat is lekenyerezték, hogy ne bocsássák be addig Masolino mestert, míg a strázsára állított legények hiráda nyomában az egész czéh atyamesterestül, zászlóstul, ládástul, ünnepélyes fogadására elébe nem jó.

Masolino mester pedig akkor már tíz napja Székesfejeváron volt s javában dolgozott. Soha életében nem festett akkora gyönyörűséggel, mint mióta a halott királyok városába jött.

A zajos napok után, amelyekben Ozorán és még inkább Budán része volt, végtelenül jól esett lelkének az ünnepi csönd, amely naphosszat az egész városra, főleg azonban ennek a káptalant uraló részére borul s amelyet csak a harangzúgás

tör meg időnként és a székesegyház piaczára minduntalan fölvonuló zarándokok édesbús éneke.

A mester a nagy piacz sarkán, szemben a székesegyház főkapujával lakott, a veszprémi püspök házában, amelyet Pipó úr még tavasszal kibérelt. Néhány cseléden, aki Ozoráról került ide s hűséges legényén, Budai Györkén kívül, csak ő lakott most a toronyformájú régi épületben, amelynek mind a négy emeletén egy-egy hatalmas szoba volt. Műhelyének az első emeleti termet szemelte ki, amelynek nagy ablaka hajdanában a lakótorony kapuja volt.

A nagy ablakkal szemben áll a krétás alappal bevont hatalmas deszkalap, amelyre a diadalnak Madonnáját festi. Kicsinyben a kép vázlatát még Budavarában festette meg, ahol a nyáron át Pipó úr főúri barátai számára is egész sor apró festményt pingált. A sereg elvonulása után is szüntelenül zajos, eleven városban, különösen a festők és képfaragók sorában, temérdek ismerőse akadt, aki keresztelőre, lakodalomra s egyéb családi és czéhbeli ünnepekre való meghívásával minduntalan elvonta a munkától. Masolino főleg e miatt kíváncszott el innen s amikor Krizopulosz is cserben hagyta, örömmel szegődött Gyergyai Miklós fejevári kanonokhoz, aki Ozorai Borbála asszonyt a sírkápolna alapítványai ügyében fölkereste és visszamenet magával hívta.

S hogy a barátságos viselkedésű, nagytudományú főpap társaságában, nyomban megérkezése után megtekintette a bazilikát és leróta tiszteletét a magyar szent királyok ereklyéi előtt, Masolino naphosszat jóformán ki sem mozdul műhelyéből. A diadalmak Madonnáját Pipó úr Zsigmond királynak szánta ajándécul, ha majd a törökön nyert győzelmei után székesfővárosába visszatér. A hatalmas képet a budai királyi vár szent Márton templomában helyezik el, amelyet Nagy Lajos anyja, Erzsébet királyné épített s ahol most a császári koronát is őrzik. A hely előkelő volta, a melynek diszítésére szánták, már magában véve is elég lett volna ahhoz, hogy a mester minden erejét megfeszítve s egész odaadással dolgozzon művén. Masolino azonfelül Szentgyörgyi Csilla asszonyt akarta megörökíteni a Madonna-képen úgy, amint a király kertjében az esthajnal bűbajos glóriájában látta. A szépséges főúri asszony nem rabolta el sem szive, sem lelke nyugalma, amint ettől akkor tartott, amidőn szavai hatása alatt az érzések egész árja viharzott keresztül egész valóján. Hogy nem láthatta többé azóta, iránta való rajongása ugyan nőttön-nőtt, csodálatoskép még sem szerzett fájdalmat szívének, holott tisztában volt azzal, hogy elérhetetlen álmokép, akit bálványának tett. S valahányszor eszébe jutottak a jóságos szavak, a me-

lyeket Csilla asszony még sem sajnált tőle, a csodás varázs, a mely szívét betöltötte, még inkább hatott kibékítőleg egész mivoltára s bár igyekezete, munkakedve sohasem volt nagyobb, mint most, lelke nem gerjedt többé háborgásra, mint még nemrégiben is, valahányszor a mesterségében való nagyratörése közben új utakat keresett s az anyag korlátai béklyót vertek képzeletének szárnyaira.

A Krizopulosz mesterrel folytatott drága kísérletezéseknek nagy csalódás lett az eredménye. Masolino azonban nem igen busult ezért. Ha nem is mondott le végkép arról, amit a görögnél keresett, a nagy semminél, amint ez a levegőben egymást kergető fény és árnyék színes játékát elnevezte, jobban érdekelte most az ember, ez a kicsiny, mégis oly mérhetetlenül bonyolódott világ, a melyet valójában mintha csak azon az estén fedezett volna föl, amelyen a király kertjében Csilla asszonynyal beszélt. Az érzések és nemes indulatok változatos árjának a folyamán minduntalan másnak és másnak tűnt föl neki a szépséges asszony, anélkül, hogy lényegében megváltozott volna.

Masolino meg volt arról győződve, hogy ha varázslatos szépségének tükrében nemes érzésekben gazdag lelkének vonásait egymásután kiemeli, hatásában egyre új képet alkot róla, ha kívülről egész életén át nem is fest mást. A közel két tuczat-

nyi apró képen, amelyet Pipó úr főúri barátainak szánt, Masolino vajmi kedvetlenül dolgozott, jól-lehet az emberben lakozó isteni szikrának, a léleknek magasztos érzéseit már ezeken is eléggé sikerült visszatükröztetnie, még pedig a szerint, hogy ki volt a szent, akit az apró képeken ábrázolt.

Első igazi szent képe azonban, amely ha dicsfény nélkül s földi halandó képében ábrázolja is, a vonásaiban visszatükröztetett lelki fenséggel magasztos érzést kelt minden igaz szívben, csak a Madonna della Vittoria lesz, a diadalmak Madonnája, amelyen a földi asszony szépségével s az arczára varázsolt nemes érzésekkel az Istenanyát fogja dicsőíteni és Csilla asszonyt, aki szépségénél és szíve jóságánál fogva egyaránt méltó arra, hogy képének mintája s minden magyar asszonynak példája legyen.

Masolino a műhely nagy ablakfülkéjébe húzódik s onnan mustrálja művét, amelyen az üres krétás alap még nagy foltokban ásít feléje. Ami azonban festményén a fő, az csaknem teljesen kész s a mester megvan elégedve munkájával. Györkéhez fordul, hogy az ő figyelmét is fölhívja erre; de amint a kisebbik ablak fülkéjébe néz, ahol legénye egész laboratóriumot rendezett be, elmosolyodik.

A fiatal legény még most is tüzesen experi-

mentál a színes viaszkkal. Ó-Budára Pipó úr budavári palotájából mesterével együtt hajtattott ki mindennap alkonyattájt. Györke egész odaadással segített a ravasz görögnek, miközben ez a régi pogány festők fortélyának titkát kutatta. S azután sem csüggedt el, hogy Krizopulosz mesternek, ó-budai házában hirtelen hült helye támadt, még mielőtt másik szerét kipróbálhatták volna, amelyet freskó-festéshez komponált. A buon freskó-ban, jó freskóban Györke még nem volt eléggé járatos s azért még Fejérváron is inkább a viaszfestés sikerében bízott. S most, hogy Masolino reá néz, egy kis képet mozaikszereűn már összerakott a színes viaszkdarabokból az ablakpárkányra állított deszkalapon s vasakat melegít a szenes serpenyőn. Kisvártatva végighúzza az egyik tüzes vasat viaszképén. A színek összeolvadnak; ám piszkosan, mintha a képen ábrázolt lapos leányfej a kíntól sírva fakadt volna s könnyei barázdákat hasítottak volna kendőzött arczán.

Masolino fölkaczag, majd ismét halkán dudolni kezd. Egy régi monoton firenzei szonettre gyűjt, amely azonban tele van életbölcseséggel.

Chi non può quel che vuol, quel che può voglia;
 Che quel che non si può, folle è il volere.
 Adunque saggio è l'uomo da tenere
 Che da quel, che non può, suo voler toglia.

Györke budai gyerek létére jól tudott olaszul s megértvén, hogy a mester dala neki szól, kedvetlenül meredt szemével Masolinóra. Ez azonban nem zavartatta magát s halkán tovább énekelt, miközben arczvonásainak játéka csodás elevenséggel kísérte a dalt, emelte ki minden bölcs gondolatát:

Pero che ogni diletto nostro e doglia
Sta in si e no, saper, voler, potere.
Adunque quel sol può, che è col dovere
Ne traè la ragion fuor di sua soglia.

S a fiatal legényt előnti az indulatok árja. Úgy rémlik neki, mintha a mester gúnyolódnék rajta. Mintha meddő fáradozását vetné szemére hálátlanul, holott csak az ő kedvéért töri magát önzetlenül. Boszúságában egy taliánellenes csipős magyar nótával akar felelni. A mester szonettje, amely az akarat és tett közötti viszonyokból keletkező bonyodalmakat peczézi ki rendre, ekkor kibékítő fordulatához ér s Györke kíváncsian hallgatja tovább.

Ne sempre è da voler, quel che l'uom' pote:
Spesso par dolce, quel che torna amaro,
Piansi gia quel, ch'io volsi, poiche io l'ebbi.

Adunque tu, caro oh mio Györke!
Se a te vuoi esser buono e ad altri caro
Vogli sempre quel, che tu debbi.

— Igaza van, mester! — rebegi a legény s szeme ismét merő rajongás, amint Masolinóra néz. — A ki azt akarja, amire képtelen, bolond az. Boldogságunk titka azt akarni, amit megcselekedni módunkban áll. De ne akarjunk mindent, a mit elérhetünk. A mit nagyon akarunk, nem egyszer válik szerencsétlenségünké. Én is csak azt akarom ezután megtenni, ami a kötelességem. Mit tegyek hát, mester?

— Ülj az ablakba s nézz ki a piacra! — felelte tréfásan Masolino, aki már ismét munkájába mélyedt.

Györke szó nélkül engedelmeskedik, de hamar betelik a zárandokok nézésével, a kik naphosszat vonulnak föl a bazilika elé s mindig ugyanazt az édesbús zsolozsmát éneklik szent István királyról, magyarok uráról s szentséges jobbjáról. Györke magyar fiú létére szintén nagy tisztelője volt nemzete első szent királyának, de hogy napok óta reggeltől estig mindig ugyanazt az éneket hallja, ásítva fordul el az ablaktól. Amint azonban tétlenül mesterét nézi, ismét csak unatkozik. Budán a kis képek festése közben sokat segített neki, a Madonna della Vittoria képéhez azonban Masolino nem engedi. S Györkének nem igen telt többé gyönyörűsége abban, hogy pusztán nézze, mint dolgozik mestere. Már rájött arra, hogy bármily

merőn figyel munkájára, többet nem képes tőle ellesni, mint amennyire eddig vitte. Eleven minta után már ő is hús és vérnek látszó képeket pingált, fejből azonban, mint mestere, sohasem tudott még csak egy-egy beszédesebb arcot sem festeni.

— Pedig csak ez az igazi piktura! — suttogja csöndesen — No de Dömötör sorsára csak nem jutok?

Györkének eszébe jut, mily hühót csaptak a jó öreg budai piktorok remekével, amelyet a céznek legutóbb benyújtott, hogy mesterré avassák. Vándoréveit is elengedték. Ő nénjét festette meg szent Katalinnak s a budai patricziusok egymásután a nyakára hozzák lányaikat, hogy őket is megfesse szentek képében, ha Masolino hirtelen Fejérvárra nem költözik. Györke a szent Lukács napjára kitűzött mesterré avatást is esztendőre halasztotta el kedvéért, csakhogly mellette lehessen. Büszkébb arra, hogy Masolino legénye, mintha önálló mester. A kicsiny termetű nagy talián már pusztán emberi mivoltának a varázsával is megbabonázta volna. Különösen azonban az tetszett neki benne, hogy sohasem ócsárolta más festő művét s bármily remek egy-egy képe, nem csinál ebből káoszt, mint némely budai piktorok, akik alkonyattájt nap-nap után minden ismerősüket, egész atyafiságukat oda csődítik, ha egy-egy templomban na-

gyobb munkához jutnak. Masolino szinte rőstelkedik, ha dicsérik és soha sincsen megelégedve művével, bármily remek is ez.

— Valósággal gyerekklélek lakozik benne! — villan föl Györke fejében a gondolat. Aztán ismét rajongással teli tekintettel néz mesterére, jóllehet ez a Madonna della Vittoria festése óta, munka közben csak vajmi ritkán vet reá ügyet s a pihenés óráiban sem beszélget vele oly szaporán, mint még Ozorán, sőt Budán is.

Masolino a készülő kép elé tolt kétágú létrán áll s épp a Madonna arczát festi, a ki a bástya fokán ül, balkarján az isteni gyermekkel, miközben jobbájával cserkoszorút nyujt a lábainál térdeplő s a gyermek képében ábrázolt Megváltót imádó Zsigmond királynak. A király a lépcsőn térdepel, jobb felől, ennek alján Pipó úr áll s az ellenségtől elfoglalt zászlókat rakja garmadára fogva az Istenanya lábai elé. A két férfi alakján eddig csak a fejet és a kezeket festette meg. A bástya mögött a kép fehérkrétás alapján szintén még csak szénnel rajzolta föl a hegyes-völgyes vidéket. Ő mégis ráismer Buda szépséges vidékére. S amint Masolino leszáll a létráról, hogy megfigyelje a Madonna arczának hatását, amelyen éppen dolgozott, Györke ajkán önfeledten tör ki az elálmélkodás kiáltása.

— Nono, mi lelt? — kérdi tőle mestere s ő

ügyet sem vet erre, hanem mintha csak hangosan gondolkodnék, egyre nagyobb elragadtatással szavalja:

— Hiszen ez Csilla asszony. De nem! Valójában nem oly szép. Mester, mester! Oly búbajos szépséggel csak az ruházhatta föl, a ki beleszeretett a nagyásszonyba.

— Megbolondultál, fiú? — förmed rá Masolino, de mintha röstelkednék, ismét hátat fordít legényének s halkan folytatja:

— Sokkal vénebb vagyok, semminthogy ilyesmire képesnek tartana olyan ember, a kinek már benőtt a fejelágya.

— Javakorában van, mester! — ellenkezik vele Györke, a ki egyszerre csodás bátorságra kapott. — Igaz, hogy már rég megnősülhetett volna. Miért is nem tette meg? Hiszen a világ legszebb és legderekabb asszonyát érdemelné meg.

Masolino ismét feléje fordult. Meghatják legényének rajongással tele szavai s egyszerre szinte szokatlanul közlékenyén teszik.

— Miért nem nősültem meg? Nem értem rá! S utamban talán csak akadály lett volna az asszony. A piktura egész embert kíván, mint más nemes avagy szabad mesterség is. A papok között azért annyi a tudós, mert nem nősülhetnek. Messer Bruneleschi, a jeles Donatello szintén legényember.

— A piktura volt és marad az én feleségem is! — folytatja a mester s ezzel a Madonna della Vittoriára mered, a ki nem e világból való méltósággal ül a bástyafokán, pánczélosan, bő redős palástban s a kinek arczán földöntúli derű ragyog.

— De ha Csilla asszonyt elvehetné! — koczkáztatja meg most Györke tétován a szót s szinte reszketni kezd ijedtében, a midőn a mester erre halotthalványan, szikrázó szemmel mered rá.

— Bocsánat! — rebegi s Masolino visszanyervén önuralmát, most szinte gyermekes őszinteséggel maga tárja föl szívét a fiatal legény előtt, a kit már régen bizalmába fogadott. Elmondja, mint babonázta meg Csilla asszony s mint mondott le róla rögtön, tudatában lévén annak, hogy szemet sem vethet rá.

— Hátha ura elesik a háborúban! — kérdezi halkán Györke, de nyomban rá, az ablakig hátrál. Masolinót előnti az indulat, öklét emeli rá, de aztán egyszerre lehanyatlik keze s ő mormogva hitet tesz, hogy bármennyire is fölviszi Isten dolgát, sohasem fog Csilla asszony kezére áhítozni, nehogy férje halálát óhajtsa, ennek bekövetkezését lesse.

— Gyermek vagy te még! — fordul aztán a meghatottságában könnyekre fakadó Györkéhez szavával. — Hidd el, aki mesterségében nagyra tör, nem élhet úgy, mint más ember, mint a budai

piktorok, akik kivágják a remeket, egy év múlva megnősülnek, ismét egy év múltán rendre azzal zaklatják felebarátjukat, hogy a munka mellől keresztelőre s egyéb családi és czéhbeli ünnepekre hurczolják.

Györke fölkaczag s Masolino is egyre derűsebb arczczal folytatja:

— Aztán, amire halomra gyűlt a garas s felnőtt a sok gyerek, Istennek ajánlják lelküket, mint akik jól végezték dolgukat, bár életükben sohasem feszítették meg jobban erejüket, mint ahogy éppen kellett s mint ahogy a czéh kívánta. S ha meghalnak, semmi nyomuk nem marad e világon, kivéven ha halotti misére tettek alapítványt.

— De ha az ember valakit nagyon szeret! — veti közbe Györke, akinek szive Budán már-már ismét lobot vetett.

— Ha Dante elveszi vala Beatrixet, akit oly nagyon szeretett, soha sem irta volna meg a világ legremekebb poémáját.

— Az igaz! — vélte a legény, holott vajmi keveset konyított Dantéhoz.

De ha a mester mondja, igaznak kell lenni. Ő legalább megtudja érteni s rögtön meg is fogadja, hogy olyan bálványképet keres szívének, amelyet soha el nem érhet. Végtelen szerelme, amely így sohasem lohad le, talán újból föltüzeli

lelkét, amely mintha már belefáradt volna a küzdelembe. S valamikor talán ő is fölviszi annyira, mint Masolino mester.

— Brávó! — hangzott föl ekkor az ajtóban egy érczesen csengő hang.

Györke a föld alá szeretne bujni röstelkedésében. Aki java ömlengései közben észrevétlenül a műhelybe nyitott, Gyergyai kanonok volt. Masolino a hatalmas termetű, előkelő viselkedésű pappal sétál mindennap alkonyat felé a város falain kívül. Alig egy félóra múlva mind a ketten most is túl járnak a mocsarak, vizes árkok, nádasok, zombékok titokzatosan nyüzsgő, zizegő világán, amely a holt királyok városát mindenfelől védelmezi. A hidak, pallók és bürük hol egymásba olvadó, hol apró földfoltokkal megszakított kanyargó ösvényén túl a Veszprémbe vezető országútra térnek s a nagy hársfa árnyékában pihennek meg, amelynek tövében valamikor régen Árpád vezér látott törvényt. Fejérvár helye abban az időben még pusztá romhalmaz volt, a pogánykori rómaiak után maradt épületek romjai lepték el, amelyek omladékein a magyarság szent városa, első királyainak székesfővárosa épült.

A kanonok beszélni kezd s Masolino igaz gyönyörűséggel hallgatja a nagy műveltségű pap édesen folyó talián szavát. Gyergyai Miklós a bolognai

egyetemen lett baccalaureus s ha taliánokkal akadt dolga, akiket ott annyira megkedvelt, még most is legszivesebben olaszul beszélt velük s oly tökéletesen, hogy akár Dantét is mesterének vallhatta volna e nyelvben. A festő egész odaadással csüng ajakán, merül el csontos barna arcának a nézésébe, amelynek, bár nem a szabályos arcok közül való, oly csodás varázst kölcsönöz a lélek tüze s a szív nemessége. S amidőn a régi magyarok viselt dolgairól mesélve, nemzete borus napjaira tér át s lelkesedése apránként lelohad, Masolino ismét a távolba mered, a mocsáros vidék közepén álló büszke városra, amely a tatárok pokoli erejével is daczolt, amely hajdanában minden téren az egész ország szive volt s amely most régi dicsőségének minden ragyogását már csak olyankor fejt ki, a midőn királyt koronáznak évszázados falai között.

Az idő már régen őszre fordult. De még mindig derűs meleg napok jártak. A mocsaras vidék ezüstszinű páráin át mégis úgy tűnt föl a távolban tömérdek tornyával s tornyainál is büszkébben a magasba törő bazilikájával, a bástyás falakkal övezett város, mintha a mult árnyéka nehezednék rá. Az alkony elhalványuló fényében, a párás vidék fölött, mint valami óriási gyöngyházkagyló, úgy fehérlett a báránfelhőkkel tarkított ég s Masolinónak olybá rémlett, mintha a távoli Vértes-hegység

fölött emberi alakot öltöttek volna a felhők s mintha a mocsarakból apránként fölszálló ködben is a mult nagy alakjai tűnnének föl, akiknek Székesfejérvár dicsőségét köszönheti. S szive, amelyet a vidék méla kedve csodás békességgel töltött el, ismét buzogni kezd; lelkében özönével rajzik föl a kép, amelyet rendre megfesteni is kész, mihelyst Pipó úr sírkápolnájával végzett. A régi magyarok dicsőségét fogja megörökíteni e képekkel úgy, mintha a nagy dolgok idején valami csodás hatalom megállította volna az idő kerekét, hogy a későbbi nemzedék is példát, okulást, erőt és bizalmat merítsen az elődök tetteiből. S hogy szive szinte meggyullad a lelkesedéstől, hirtelen úgy érezte, mintha e csodás országban az átélt események lelket feltüzelő hatása alatt mesterségében máris annyit ért volna el, mint amennyire hétköznapi munkával vesződve a hazájában maradt mesterek száz év alatt vállvetve sem érnek el.

Nem ismert akadályt s ha munkája közben mégis útjába kerül ilyen, megvult róla győződve, hogy diadalra segíti a Madonna della Vittoria.

S mintha a távolból helyeslő biztatást hallana, a csöndes levegő hirtelen megtelik hangokkal. A bazilika négy tornyában diadalmas zengéssel megkondultak a harangok, amelyek itt szent István király tetemei fölmagasztalása idejének az emléke-

zetére évszázadok óta mindig megszólalnak abban a pillanatban, amikor a távoli dombok hullámos vonala mögött leáldozik a nap.

XV.

MASACCIO LEVELE.

Több, mint fél esztendje, hogy elszakadt szépséges Fiorenzáinktól, mester! Nagy idő ez nekünk, akiket itt hagyott s akik még most is Messer Brunelleschi házában verődünk össze esténként. Mintha másodszor kerültem volna árvaságra, úgy éreztem, amikor a város kapujában még egyszer kezet fogtunk s én leszálltam a bolognai szekeres alkalmatosságáról, a melyen elutazott. Ismét úgy rémlett, hogy a világ leggyámoltalanabb teremtese vagyok. Hátra hagyott kartonjainak ugyan nagy hasznát láttam Brancacci úr kápolnájában. De mi lesz akkor, ha szent Péter apostol legendájának négy keskeny freskójával végzek? Ez a kérdés aggasztott szüntelen. Brancacci úr rokonsága s egyéb becsületes gyapjúfonók hiába biztattak dicséretükkel. A jó emberek nem tudták, hogy más dolog az, ha kész kartonunk van, mintha a magunk esze után indulunk. Míg itt volt mester, magam is megpróbálkoztam így. De hogy elment, oda lett bátorságom s csak amikor Donatello rám támadt,

hogy ne lopjam a napot, fogtam hozzá a sánta gyógyítását ábrázoló kartonhoz, amelyet Petronilla föltámasztásával toldottam meg. Messer Brunelleschi agyba-főbe dicsért, mikor ezzel elkészültem s különbnek tartotta munkámat, mint az ön képeit, caro mio maestro!

No de tudja, hogy mindig tréfás ember volt. Dicsérete mégis biztatólag hatott rám s amióta monsignore Branda, a bíboros úr is fölkeresett, oly tüzzel dolgozom, mintha az ön lelke szállt volna belém, mester! Csak most tudom, mily sok függ attól, hogy miféle emberekkel van dolgunk.

Azt már tudja mester, hogy a bíboros úr távozása után pár nappal látogatott először félig elárvelt bottegánkba. Akkor jóformán ügyet sem vetett rám s alig mondtam meg, hogy mesterem kívándorolt, boszúsan tovább utazott. Csak amidőn San Giovanni ünnepén ismét fölkeresett, tudtam meg, hogy ön után ment mester s hogy hiába. A bíboros most már merő barátság volt irányomban s engem fogadott föl piktorának. Tudom jól, hogy ezt is csak önnek köszönhetem és én igazán kíváncsi vagyok, meghálálhatom-e valaha, ami jót velem tett, én jó, kedves mesterem!

De hogy össze ne zavarjam a dolgokat, hadd tartsak rendet, ami az ön írásban gyakorlatlan Masacciójának amúgy sem kenyere. Hallottam ám,

mily fénynyel fogadták Pipó úr várában s hogy mily nagy ott a becsülete a magunkfajta mesterembereknek. Igaza lehet Brunelleschi mesternek, hogy senki sem próféta a maga hazájában.

Azt is mondta jeles architettónk, hogy Donatellóval együtt ő is kivándorolna, ha hamarjában végezhetne a santa Reparata kupolájával. Hogy költséget kiméljen, állványokat sem építtetett s igazán csodálatos, mint növekedik apránként, mintha láthatatlan kezek falaznák, a hatalmas kupola, amelynél nagyobbbat a régi rómaiak sem építettek.

No de ha mindent megírok, sohasem végzek e levéllel, pedig már is belefáradtam e szokatlan mesterségbe. Tehát monsignore Branda rögtön magával akart vinni Rómába, hogy bíborosi templomában, a San Clementében kifessem a kápolnát, a melyet ő építtetett. A castiglionei templomot most szentelte föl, amidőn Magyarországról visszajövet arra került, ennek kifestése így későbbre maradt, annál is inkább, mert hogy belefáradt az apostoli követ állásával járó szüntelen utazásba, Rómában akar letelepedni, mihelyst portói püspök lesz s csak mire halálát megérzi, költözik az Olona partján álló várába. Tehát hatlovas hintáján s vele együtt utazhattam volna az örök városba. Sajnos, Brancacci úrék pár fiorinót előre fizettek s ha már

ezt a summát ledolgozom, a hátra levő két nagy képen kívül a bejáró falán festett bűnbeeséssel szemben, amelyet ön festett mesterem, a kiűzetést a paradicsomból is megpingálom, hogy legalább a képek felső sora teljes legyen s Brancacci úrék hatalmas keze, mely alighanem odáig is elér, Rómában ne üldözzön, ha már a képek alsó sorát nem is vállalom el. Amióta a bíboros úr másodszor járt itt, már a két nagy képpel is végeztem s most a Santa Maria Novellában festem a szentháromságot. Ezt a munkát Brunelleschi mester kedvéért kellett elvállalnom. Ő szerezte s mindenáron itt akar tartóztatni, mert azt hiszi, hogy ha ön is, én is távol leszünk Fiorenzáinktól, piktornak csak kontár marad itt. No de szent Mihály napjánál tovább nem maradok. Addig a karmeliták templomában is végzek a Brancacciak kápolnájával. Higyje el mester, végtelenül örülök, hogy ismét látni fogom az örök várost, amelynek mirabiliáiról oly gyakran beszélgettünk. Gyerekember voltam még, amikor jó apámmal ott jártam. Élete nem oly zajos ugyan, mint a mi szép Fiorenzánké; de az igazi pápa most már ott lakik s temérdek templomán kívül, a régi pogányvilág emlékein is lesz mit nézni.

Olyan csipős szelek sem járnak ott, mint nálunk. Az enyhe római tél bizonyára jó hatással lesz rám.

Itt még el sem mult a nyár s a szeles levegő már is fojtogat és köhögésem ismét mindgyakrabban gyötör. No de elmulik az is, mint minden a világon s én festeni fogok, amennyit csak bírok. Há netalán csüggedés fog el, csak önre gondolok mester s ujjult erővel dolgozom tovább, lankadatlan kedvvel nézek széjjel a világban, hogy jól lássak mindent, amint ön mondogatta volt. Csak az lesz az egyetlen baj, hogy ön nem lesz velem, mester. Oh, ha Rómába jöhetne! S mi együtt festhetnénk ott. A monsignore megígérte, hogy V. Márton pápa ő Szentségéhez is vezet s lefesteti velem. Mily dicsőség volna, ha ő bizna meg bennünket palotája díszítésével. A régi paloták a pápák avignoni távolléte alatt félig romba dőltek s most úgy hirlik, új palotát építtet a szentatya. Hejh, ha Brunelleschi mester építené, Donatello vésőjével díszítené s mi ketten kifesténők, azt hiszem, olyan épület kerekednék ebből, hogy ennél a magyar király budai vára sem volna különb. Pelegrino della Tarsia e nyáron jött vissza a magyar főérsek udvarából temérdek pénzzel. Ő mondta, hogy a budainál nagyobb és fényesebb fejedelmi vár és palota nincsen a világon.

No de mindenről irok, csak a mi igazán érdekelné, reked meg végezetül tollamban. Tehát Messer Cristoforo di Finiről szól most a nóta, a

mester uram édes apjáról. Az öregúr minden szófia beszédnél ékeesebb bizonyága annak, hogy mily nagyra vitte föl Isten mester úr dolgát a dicső Ungheriában. Most ugyan ritkábban néz felém, mint kezdetben, de azért elég gyakran látom. Estenként a loggia előtt beszélget előkelőnél-előkelőbb signorikkal. Oly diszesen öltözködik, mint ezek feje, a gonfaloniere sem. Úgy hallom, hogy a kockakajátékot is nagy kedvvel űzi, bár mindig veszít. Brunelleschi úr már rá is támadt e miatt. Messer Cristoforo azonban kurtán letorkolta. Azt mondta, hogy fia nem azért küldi a pénzt, hogy a Montéba rakosgassa s hogy jut is, marad is, mivel Pipó úr többet fizet neki, mint amennyit Fiorenzáunkban az egész czéh keres. Branda bíboros úr nekem is fényes fizetést ígér s bár nem igen tudok bánni a pénzzel, még sincs fogalmam arról, hogy mire fogom elkölteni. Nem iszom, nem kockázom, nők közé meg éppenséggel nem járok. Senkim sincs, akire érdemes volna költeni, no de annál több csonka-bonka régi szobrot vásárolhatok majd Rómában, amiben önnek épp úgy, mint Donatello mesternek oly nagy kedve telik.

De most már azt hiszem, eleget fecsegetem. Nem is tudom, elviszi-e magával Milanese úr Budára utazó fattoréja e levelet, amint megigérte, olyan nagy csomó papírlapot irtam tele iromba betűim-

mel. Azonfelül immár tizenkettedszer ülök e levélhez, hogy apránként bár, de mindenről értesítsem, ami eszembe jut. Hogy a városházán min veszekednek most, arra ügyebár nem kíváncsi. Tizenharmadszor nem tanácsos egy levélhez nyulni s azért most már Isten áldja meg, mester, mind a három jóval, jó egészséggel, jó kedvvel és jó emberek társaságával. Egyebet, azt hiszem, fölösleges kívánnom s inkább a magam kívánsága, hogy lássam viszont mentől előbb oly pompás színben, ahogy innen elszakadt. Isten áldását, közös védőszentünk oltalmát kérve jó mesterem számára, hálás szívvel üdvözli hűséges tanítványa, az ügyefogyott, lomha Masaccio.

Még egyet! Levelemet ma reggel már Milanesi úrhoz akartam vinni s imhol tizenharmadszor folytatom. Talán csak nem vész el, amint ezt a babona tartja? Tehát amint ma levelemet le akarom pecsételni, formás asszonyszemély nyit a bottegánkba. Mióta jó mesterem elment, ilyesmi sem történt nálam. Kissé megzavarodtam, mint mindenkor, valahányszor asszonyi állat kerül utamba. De amire megértettem, hogy nem az én ragyaverte ábrázatom kedvéért nyitott be, megjött bátorságom. A jövevény Monna Bianca volt, hajdan való jó Starnina mester leánya. Azt kérdezte,

igaz-è, hogy oly pompás dolga van Magyarországon, mester? S hogy mikor jő vissza? Az asszony özvegy, férje, valami Berto nevű asztalos, tíz hónapja, hogy meghalt Fiesolében s gyermekük nem volt. Szinte sajnálni kezdem, ha nem veszem észre, hogy mily szép. Valamivel kevésbbé telt formákkal, bizvást leánynak nézhetné az ember. Amikor kérdésére azzal feleltem, hogy bizony sok víz folyik még le az Arnón, míg mesterem visszajő, anélkül, hogy kérdeztem volna, szaporán azzal állt elő, hogy sok a kérője, de maradt némi vagyonkája s egy esztendeig még kényelmesen megél ebből. Pedig jobb volna, ha második férje kezére bízna azt a kis pénzt, gondoltam. Nem mindenki keres annyit, mint Masolino mester.

No de erről nem szóltam semmit. Nem akartam megbántani, mert az asszony azt mondta, hogy úgy tíz év előtt jó barátok voltak mester urammal. S mikor megtudta, hogy az összehajtogatott levél asztalomon önnek szól, a szép asszony elpirult s arra kért, hogy üdvözljem az ő nevében is. Volontieri! feleltem, bár tudom, hogy már nem is emlékszik rá mester; mert hisz sohasem beszélt róla, holott nekem mindent elmondott. Az asszony még mindig ott állt előttem s ha valaki nézi, hogy vesződöm ezzel, nem tudok irni. Megmondtam neki s ő erre kissé durczásan köszönt és kiperdült

az ajtón. Milyen furcsák ezek az asszonyok! No de óvja meg Isten önt is rigolyáiktól s bármily dicsőn telnek napjai, gondoljon néha rám is, a ki vagyok s maradok ezután is mindhalálíg hűséges Masacciója.

XV.

HANGOK A MULTBÓL.

Tetőtől-talpig fölvértetzetten, szívében elszánt bátorsággal, ajkán Isten nevével indul el a hős a küzdelemre. Lelkén akarata az úr. Útján a dicsőség a cél. Nem néz sem jobbra, sem balra, lelesked-jék bár körülötte ördög és halál. Elviseli a sivár pusztaság minden gyötrelmét. Szembeszáll az ősi rengeteg minden veszedelmével. A pusztaság csöndjében hirtelen hang üti meg fülét. A rengeteg lombsátorából elsárgult levelet szakít le és sodor eléje a szellő. Szíve nagyot dobban. Nem firtatja, való-e a hang avagy csak káprázat? A lesodort levélben is jelet lát. A hangra visszhang kél szívében. A vélt jelre a gondolatok özöne rajzik föl lelkében. Szeme előtt elmosódik a cél. Letér a dicsőség útjáról. A káprázatokat kergeti, amelyek után szívét szenvedelme űzi. Szenvedelmében a káprázat még dicsőbb célnak látszik s ő elvakult merészségében nemcsak a pokol minden ördö-

gével kész megküzdeni, hanem szembe száll Istennel is. A hős is csak ember. S nincsen ember, a ki minden gyarlóságtól ment...

Három nappal karácsony ünnepe előtt volt, a midőn a budai Milanesi és Corsi ház egyik pénzváltómestere, aki a fejevári vásárra utazott le inasával, Masolinóhoz vitette a levelet, a melyet számára a firenzei fattore adott át.

A festő mohón bontotta föl, mihelyest megtudta, hogy hazájából jó s Masaccio küldi a terjedelmes írást, amely hatalmas vargabetűkkel hosszúvá tett kéthavi utazás után került Budára s a melyet ott még néhány hétig hevertettek, amíg akadt valaki, a ki Fejevárra vigye.

Magyarországon lezajlott mozgalmas napjai közben, a szivét-lelkét átaljáró hatalmas érzésekkel és nagyratörő tervekkel küzdve, Masolinónak vajmi ritkán jutott eszébe Firenze, Masaccio s a többi otthagyt jóembere. Hűséges legényének a levele kapcsán azonban, még mielőtt olvasásához fogott volna, özönével rajzott föl lelkében az emlék, a mely szépséges hazájához, ott lakó barátjaihoz fűzte. S mihelyst ezek eszébe jutottak, irántuk való szeretete lángolóbban lobbant föl, mint valaha. Régi jóbarátaink, akikről elszakadtunk, mindig kedvesebbek szivünknek, mint azok, akikkel nap-nap után találkozunk.

Talán azért, mert róluk emlékezvén, eszünkbe sem jutnak többé azok az apróbb-nagyobb kellemtelenségek, amelyekkel az élet jár, amelyek futó báránnyelként bár, de mégis gyakran zavarják meg az emberekkel való közvetlen érintkezést, vetnek borút a jelenre.

Masolino észre sem vette, hogy a kívülről fülő öblös kandallóban még nem raktak tüzet s mitsem törődve a fogvaczogtató hideggel, háttal a műhely nagy ablakába állt és egészen elmerült szemével a levél iromba betűinek habzsolásába. Szemben vele, a falhoz támasztva, ott állott a diadalmak Madonnájának fehér vászonlepelével letakart festménye, a melyet épp az előtte való napon fejezett be s a melyet még egyszer végig akart mustrálni, mielőtt más munkához fogna. A festő most egészen megfeledkezett a nagy műről, a melyen egész odaadással dolgozott s egyre növekedő gyönyörűséggel olvasta Masaccio bohó ömlengéseit. Alig végzett azonban a levél harmadrészevel, Györke ront be a műhely ajtaján.

— A káptalan! — kiáltja a legény s Masolino kedvetlenül prémes dolmányának nyílásába csúsztatja az írást.

A lépcsőkön alabárdok koppanásán, pánczélok csörrenésén át egyre közeledő lépések zaja tör fölfelé.

— A tisztelendő káptalan! — jelenti aztán az ajtóban az alabárdosok hadnagya harsány hangon s nyomában benn teremnek a fejevári Boldogasszony székesegyház pánczélos jobbágyai, a kik a káptalant kísérik, amidőn ez a prépost házából a közös zsolozsmákra fölvonul, onnan visszatér, avagy bárhol egyebütt testületileg jelenik meg. S a hátsó fal mentén sort álló pánczélosok után méltóságteljes lassúsággal a műhelybe vonulnak a selyemtaláros kanonokok feketeprémes subáikba burkolózva. Csupa tiszteletet gerjesztő komoly férfi, a kiknek arczát, hol szinte szemmel látható jószág, hol derüs avagy komoly okosság teszi beszédessé, hol sebforradás ékessé. Ez utóbbi a háborúk emléke, a melyekben egyik-másik kanonok a káptalan banderiuma élén küzdött.

A török ellen legutóbb a banderiummal s a kanonokok egyrészével maga Benedek prépost szállott Zsigmond király táborába s a mester műhelyébe látogatók nevében Széchy Dienes örkanonok fogadja Masolino hódolatteljes üdvözlétét. Gyergyai Miklós kanonok biztatására gyűlt egybe a káptalan az új festmény megtekintésére s ennek intésére Masolino legénye segítségével félrevonja a leplet, amely a Madonna della Victoriát a portól védte.

A csodálat moraja helyett azonban, a melyet

Gyergyai kanonok várt, hirtelen csönd támadt a hatalmas teremben. A husznál több előkelő pap némán mered a földöntúli derűtől sugárzó gyönyörű képre s az első pillanatban egyiküknek sem jut eszébe, hogy csak festve van. Mintha valami eleven mennyei jelenés babonázná meg őket, úgy állnak ott mindnyájan dobogó szívvel s amidőn az öreg Gergely kanonok, a ki az elsősorban állott fekete ébenfa botjára görnyedten, elragadtatásában önfeledten a *Salve Reginára* gyujt reszkető hangján, a többiek sem képesek ellentállani a szívükön elhatalmasodó érzésnek s kisvártatva halkan, ünnepélyesen mind együtt énekelik vele a bűbájos dallamú, fenséges himnusz.

A bazilika nagy piacznán javában állt a vásár. A veszprémi püspök háza előtt azonban a magasból alászűrődő istenes énekre egyszerre tovaszállt a zsibongó lárma. Az emberek elcsodálkozva meredtek az emeleti ablakokra s csak a mire az énekszó elhalt, jutott némelyeknek eszébe, hogy a kanonokok, a nagy hideg miatt alighanem a veszprémi püspök házában folytatják a reggeli zsolozsmázást, amelyet a bazilika szellős csarnokaiban télnék évadján a szokottnál rendesen rövidebbre fognak.

Életében nem töltötte be Masolino szívét olyan diadalmas érzés, mint amikor a kanonokok Ma-

donna-festménye előtt önfeledten a *Salve Reginát* énekelték s aztán egyenként elébe járulva, oly hódolatteljes bókolással üdvözölték, mintha legalább is valami hatalmas fejedelem sarjadéka volna. Azt is megigérték, hogy maga a fejevári prépost fogja megáldani nagy ünnepélyességgel a Madonna képét. Mindazonáltal, alig hogy elhagyják műhelyét, Masolino lelke ismét Firenzébe száll, miközben tovább olvassa Masaccio levelét. S a mint az édes apjáról szóló sorokhoz ér s ő maga elé képzei a loggia mellett disputáló signorik társaságában, pompás ruhájában, bársony berrettával fején, szíven egyre növekedő derű hatalmasodik el s ajkára jóízű mosoly ül. Jól ismerte a jó öreg gyöngéit s most megfogadja, hogy ezután sem fukarkodik a pénzzel, amit Firenzébe küld, csak-hogy életének alkonyát mentül derűsebbé varázsolhassa.

— Adj' Isten jó napot! — e szavakkal zavarja meg ismét a műhely ajtaján át betoppanó újabb jövevény. Pétör bácsi volt, az ozorai várpalota kulcsárja, aki a vásár okáért jött föl Fejevárra és semmi áron sem mulasztotta volna el, hogy a mestert föl ne keresse. Ez most kedvetlenül üti föl fejét s mered rá, csak a midőn a boltozatos terem hátsó részének félhomályából előbbre lép, ösmeri föl s siet barátságosan elébe. Pétör bácsi nem volt

fecsegő természetű ember. Most azonban, hogy oly régen nem látta jó Masolinoját, alighogy leültette, szaporán elmondott neki mindent, ami Ozorán távozása óta történt, referált neki mindenkiről, a ki ott maradt Károly atyán, a várbeli plébánoson kezdve Takács úr pejkójáig. Károly atya alig pár napja kanonok lett s ujév után Pécsre költözik. Eleget unatkozott Ozorán azóta, hogy Pipó úr a királyi hadak élére állott. Hivei nem sok dolgot adtak neki. Egyre többen a barátokhoz pártoltak át. A falu egyébként csöndes. Mióta a várjobbágyok java táborba szállott, még vasárnap sincsen táncz. Nincsen férfi, aki tánczolna. Kedve sincs a mulatozáshoz a falubeli népnek. Alig két héttel szent János napja után, iszonyú felhőszakadás kerekedett. A Sió kilépett medréből s mind elmosta a bearatott termést. Kádárné tehenének kétfejű bornyúja lett. Ezt is rossz jelnek tartják. Nem lesz jó vége a háborúnak, úgy mondják.

— A szakács lovacskája — folytatja a kulcsár, feledve, hogy akkor a piktor is Ozorán volt még — a bucsú napján rendezett ünnepi lakomán fölhasította szügyét, a mikor a nádmézes templomnak, illetve az asztal bádoglapjának rontott, a melyen ez állt.

— Hát Dömötör meggyógyult-e már? — kérdi a pejkó sebesülése kapcsán Masolino. Pétör bácsi

most is csak félig értette a kérdést, de azért szaporán folytatja:

— Hogyne gyógyult volna meg. Kiégettük sebé, mert már üszkösödni kezdett, mire a nagy zenebonában észrevettük s az egyik lovászlegény rögvést összevarrta. Rugott ugyan szegény, úgy hogy minden lábát három legénynek kellett fognia. Most azonban olyan vígan nyerít, mint a mikor kigyelmed simogatta, mester!

— Dömötör, a volt legényem? — kérdi Masolino elszörnyűködve.

— Vagy úgy? — rebegi röstelkedve Pétör bácsi s aztán megvetőleg legyint kezével, miközben tovább beszél:

— Dömötör a betyár? Rég kigyógyult az is! Csalánba nem üt a mennykő. S az a Genácska úgy ápolta, mint... mint egy angyal. Meg is szólták ezért. Ő nem törődött a gonosz nyelvekkel. S az a pernahajder mivel fizetett? Képzelve el mester! Egy szép reggel a faképnél hagyta a lányt s köd előttem, köd utánam. A faluban ma sem tudják, hogy merre bujdosik.

— Hát mivel fizetett volna, mikor semmije sincs? — vágott türelmetlenül vendége szavába a festő.

— Azzal, hogy feleségül veszi azt a lányt — hangzott a felelet. — Van két erős karja, tanult

mesterséget. Hajh! de ilyen a piktor mind. S az a kis martir nem szól semmit. Csak búsul, mint a párja vesztett galamb. S ha a szomszédok szidják, a kit ápolásával mentett meg a haláltól, még védelmezi.

Masolino már csak félfüllel hallgatta a kulcsárt, a Masaccio levelén révedező szeme megakadt a Bianca néven s szívében hirtelen megrezdült egy húr, mely rég elmúlt idők boldog sejtelmeiről, csalódásairól, szenvedéseiről zengett egy rég elfeledett, mélabús, mégis oly édes nótát.

— Tudja mit, Pétör bácsi? — szólal meg Masolino, mihelyest ez pár pillanatra elhallgat. — Jöjjön el hozzám estebédre, majd tovább diskurálunk.

A kulcsár megérti, hogy a mesternek alighanem dolga van s sietve bucsúzik. Masolino pedig megvárja, míg léptei elhalnak a lépcső alján, aztán magára zárja az ajtót s mohón végig olvassa Masaccio levelét.

— Bianca! — tör ki aztán kebléből önfeledten a sóhaj. Nyomban rá, mintha megijedt volna a maga hangjától, riadtan fölüti fejét s amint így szeme hirtelen a diadalmak Madonnájára esik, úgy érzi, mintha lelkiismeretfurdalás fogná el.

Masolino visszahúzódik az ablak fölkéjébe s a mint ott tétován maga elé mered, lelkében özönével rajzanak föl a rég elmosódott képek, szíven

mindinkább elhatalmasodik az első szerelem, a mely ha igazi szerelem volt, sohasem mulik el, a míg, ha romlatlan, az ember szive dobban. S mintha csak az imént történt volna, úgy látja, amint java legénykorában először nyit mestere műhelyébe.

Félénken toppan be, mert addig ötvöslegény volt. Egy fiatal gyermeklányka azonban nagybátran ruhájába kapaszkodik s apjához hurczolja. Ő sehogysen tudta lerázni nyakáról, azután sem, hogy reggeltől estig a műhelyben ült s a pajkos gyermek minduntalan körülötte settenkedett és apró csínjeivel, a bohó kérdések özönével szakadatlanul gyötörte. Aztán észrevétlenül multak az évek. Ő akkora maradt, mint aminő mesteréhez való elszegődése idején volt. A csittri gyermeklányka azonban szinte máról-holnapra viruló hajadonná serdült föl s csaknem fél fejjel nagyobb lett, mint ő. Most már nem hessegette volna el. Ám a lányka mindjobban huzódott tőle s elpirult, valahányszor apja távollétében megszólította. Kis vártatva tudatára ébredt annak, hogy húzódásának és az ő iránta való vonzalmának az oka egy: a szerelem: l'amor, che muove il sole e l'altre stelle!

Dante e lelkében föl villanó szavai nyomában Masolino most úgy érzi, mintha szive kimozdult volna helyéből s ellenállhatatlanul maga után ragadná vissza, vissza a szépséges Fiorenzába. Csak

egyetlen egyszer beszélt ugyan Biancának szerelemről, azaz az ő szókimondó természetének megfelelően arról, eljönne-e hozzá feleségül?

A lányka arcza ekkor bíborszínűre gyuladt, ragyogó fekete szemét eltakarta kicsiny kezével s vergődő tiszta szivéből kitört a boldog ujjongással elegy félelem:

— Jaj, csak arról ne beszéljen caro mio Tommaso!

Ő jól tudta, hogy e tiltakozás boldogsága megvalósulását hirdeti. Erejét megkettőztette, hogy mentül hamarabb érhesse el. Közben azonban hirtelen meghalt a jó öreg Starnina. A látóhatáron sohasem látott rokonok tűntek föl. Egy sem akarta magához fogadni az elárvult lányt s minthogy eladó sorban volt, rövidesen férjhez adták egy fiesolei asztaloshoz, aki tisztes távolságból már régen kerülgette. Masolino ágról szakadt szegény ember volt, szülei is akkor költöztek hozzá s ő tiltakozni sem mert, mert csak évek múltán vehette volna el kedvesét. A seb, mely szivét érte, még firenzei életének küzdelmei folyamán behegedt. S hogy Magyarországon egész odaadással s zavartalanul mélyedhetett el mestersége titkainak a kutatásába, Masolino szinte végkép megfeledkezett szive egykori bálványáról.

Mihelyest azonban Masaccio leveléből megérti,

hogy Bianca szabad s gondol reá, szívét egyszerre ismét rabul ejti az érzés, amelynél lángolóbb, veszedelmesebb, ha viszonzásra talán boldogítóbb, ha nem talál, vagy ha tárgya méltatlan erre, boldogtalanabb nincsen, a szerelem: *l'amor che muove il sole e l'altre stelle*.

A mester újból a diadalnak Madonnájára néz s a lelkiismeretfurdaláshoz hasonlatos érzés most csodálatosképen nem bántja többé. Rajongása a Madonna képében ábrázolt Csilla asszony iránt most sem kisebb ugyan, de ő megvan arról győződve, hogyha a szívébe látna, a szépséges főúri asszony maga is örülne annak, hogy nem lángol többé pusztán elérhetetlen álomkép után, a minél egyéb ő rá nézve nem lehet. S Masolino tudatára ébred annak is, hogy a rajongás, amelyet iránta táplált, nem pusztán Csilla asszonyt illette, hanem az egész női nemet, amelynek legtökéletesebb példajaként tűnt föl élete útján. Akinek szívét nem tölti be egészen Isten, a legfőbb ideál, aki a világ zajában él és küzd egymagában, annak lelkét semmi sem tüzei föl jobban, mint a nő igaz nőiesége varázsával, szíve jóságával, biztató édes szavával.

Szédítően magas szárnyalásra sarkallja akkor is, ha elérhetetlen bálványkép szívének, még inkább akkor, ha bűnös szenvedelem nem oltotta ki ennek

lángját s az, akiért e tűz lobog, hasonlóan lángoló szívvel közeledik hozzá. Masolino is úgy érzi, mintha annak a reményében, hogy Bianca asszony a felesége lesz, mesterségében még egy lépéssel tovább mehetne, mint eddig. Lelke nagyratörésénél azonban szívében első szerelme után még nagyobb vágyakozást kelt az érzés, amelynek való mivoltával még nem akadt bölcs, aki tisztába jött volna, bármily sokan magyarázták is. S amint lelke szemei előtt egyre világosabban bontakozik ki Bianca asszony bájos alakja, élte virágjában elhunyt s férjével Sevillából Firenzébe szakadt anyjára valló spanyolos szépsége, erőt vesz egész mivoltán az elhatározás, hogy ledönt minden akadályt, mely netalán útjába esik s utána megy, lemond a dicsőség minden hideg ragyogásáról is, ha kell, csak az övé lehessen.

S Masolinónak ekkor hirtelen eszébe jutnak a bölcs mondások, amelyekkel nemrég hűséges legényét, Györkét tartotta jól. A házasságról beszélgettek s ő ezeken kívül idős voltára is hivatkozott, amidőn a legény erre való kotnyeles biztatását elhárította. Negyvenkétéves volt. Hogy azonban Bianca hozzá hasonlóan szintén gyarapodott az évek számában, anélkül hogy, amint Masaccio írja, az ifjúság rózsái elhervadtak volna orczáin, Masolino úgy érezte, mintha ismét húsz éves volna. Ostoba-

ságnak tartott most minden földi bölcseséget, megvolt arról győződve, hogy csak a szív szava igaz s még nagyobb elhatározottsággal és sietséggel tört bálványa után, mint először, amikor boldogságáról szőtt csillogó álmokképeire nem egyszer vont borút a szegénysége miatt fenyegető nyomor előrevetett árnyéka...

— Hát esküjéről megfeledkezett, mester? — kérdezte tőle Gyergyai kanonok, amidőn Masolino még aznap délután azzal nyitott be hozzá, hogy Firenzébe utazik.

A festő szíve mélyében megrendül, mintha a villám sujtaná hirtelen. S hogy eszébe jut, amire a szívében tomboló érzésektől mámorosan csakugyan nem is gondolt, sápadtan mered a jóképű papra.

— Annak idején az egész országban beszéltek a «piktoreскетés»-ről! — folytatja ez, gondolván, hogy csodálkozik, amiért ő is tudja.

— Hát nem... nincs módja? — hebegi Masolino vonagló ajakkal s a kanonok megnyugtató próbálja.

— Talán föloldja Pipó úr az eskü alól s így bátran visszamehet hazájába, mester!

Masolino szívében új remény kél s ő rajongó szavakkal tárja föl Gyergyai előtt szívét. Ez maga is lelkesíteni kezdi. Csak amikor arra fordul a szó,

hogy mint kerülhetne a festő egyhamar Pipó úr nyomába, csügged el.

Alig pár napja, hogy még a csendes Székesfejérvárt is szinte fölverte a diadalmámor, amely Pipó úr galambóczi győzelmének hírére országszerte támadt. A fővezér ennek nyomában, hír szerint, pár napi pihenőre Lippára vonult vissza. Most azonban már alighanem ismét seregei élén jár, amelyek az ellenség előhadának széjjelverése után Murád szultán üldözésére mentek.

— Tavasszal alighanem vége lesz a háborúnak — vigasztalja festő barátját a kanonok. — Ha levele addig nem érné utol, személyesen kérheti meg a nagyurat, hogy ne állja útját boldogságának. S amilyen jó ember, el fogja engedni, mester! Kivált ha megigéri, hogy feleségestül vissza jó.

Sötét este volt már, amire Masolino megnyugtatta lakására tért. Ennek másodemeleti félköríves ablakain keresztül világosság szűrődött kifelé. Neki csak most jutott eszébe, hogy Pétör bácsin kívül a fejevári czéh piktör mestereit is meghívta a vacsorára, akik épp egy hete keresték föl in corpore s nagy tisztességgel.

Amint a lépcső gádorába ér, vidám zsidobongás szűrődik feléje a magasból. Úgylátszik, Györke vállalta magára s egész jól be is tölti a gazda sze-

repét. Masolino nem siet föl vendégei közé, hanem műhelyébe fordul. S amint itt a sötétben gondolataiba merülve asztala mellé ül, szívéből ismét előtör az aggodalmas kérdés.

— Visszajön-e tavaszig?

Majd eszébe jut, hogy bár java erejében van, immár negyvenkét esztendő s így nincs sok vesztegetni való ideje; Bianca pedig szintén könnyen fogyhat ki hamarább pénzéből, mint ahogy maga hiszi s ismét férjhez megy, mielőtt visszatér. S gyötrő balsejtelmei közepette, egyre fokozódó türelmetlenségében Masolino apránként rájön arra, hogy amikor Pipó úrnak oly készségesen hitet tett, hogy nem távozik el onnan, ahová ő rendeli s amíg a reá bízott munkákat el nem végzi, tulajdonképen legnagyobb kincsét adta el neki: szabadságát. A festő amúgy is fölzaklatott szívében erre szinte tombolni kezd a háborgás. Már-már Istent káromolja, hogy nem világosította föl esztét, amikor Pipó úr arra birta, hogy esküvel kösse le neki magát. Hitét megszegni semmi áron sem merte. Hogy azonban hű marad ehhez, eszébe sem jut, hogy az esküszegésnél nem kisebb a bűn, amelyre akkor vetemedik, amidőn fölzaklatott lelke botorságában mohón s fenyegetően vakmerő bizodalommal a Mindenhatóhoz fohászkodik.

— Hatalmas Isten! — rebegte összekulcsolt

kezével az asztalt verdesve. — Ha élsz, hozd vissza Pipó urat tavaszig... nem, egy hónap múlva... nem, egy hét múlva! Mert különben megtagadlak.

Isten, kit okos és bolond oly gyakran megtagad, aki oly sokak szívében csak akkor élsz, ha szükségük van reád, akitől még az is, akinek szíve tele van élő hittel, oly gyakran vár jutalmat, mihelyest kedved szerint cselekedett; Isten, ki élsz, uralkodol, büntetsz, jutalmazol, anélkül, hogy haragod villámaival sujtánád az ellened vétőket, vagy szemmel láthatólag fölmagasztalnád, akik igazságodért szenvednek: végtelen a te bölcseséged és igazságod. Ha büntetsz is, avagy jutalmazol, a botor gyakran csak véletlennek véli művedet. De a bölcs és az, aki hisz s a bölcsnél is okosabb, előbb-utóbb rájön arra, hogy minden a te munkád e világon, hogy ha kérését megtagadod, éppúgy jutalmazhatod ezzel a benned bizó halandót, mint ahogy azt, aki vakmerően bizakodik benned, gyakran kérése meghallgatásával sujtod.

Masolino kérését is meghallgatta Isten s alig egy hét múlva egyenesen Fejérvárra visszahozta Pipó urat — holtan.

XVI.

TEMETÉS UTÁN.

Három napja immár, hogy ott pihen a halott királyokkal egy sorban, a székesfejérvári Boldogasszony egyházában, a prépost palotájával szomszédos nyugati torony földszinti csarnokában, a melyet még életében sírkápolnájának választott. A prépost és a káptalan eredetileg Zsigmond király sírhelyének szánta a délnyugati torony csarnokát. A király azonban a váradi székesegyházban, szent László lábainál akart holta után nyugodni, akit élete második szakában példaképének kiszemelt. S minthogy a fejérvári bazilika már-már összeomló délnyugati tornyát régi fényében szintén Ozorai Pipó építtette ujja, a király közbenjárására a kápolna az ő sírhelye lett.

E hely előkelőségéhez mértén fejedelmi gyászpompával temették is el. S holtteste jöttének hírére, bár télvíz ideje volt, Fejérvárra csődült egész Dunántúl népe s minden számottevő magyar főúr, akit kötelessége a Brassóban ágynak dőlt király udvarában, avagy a törököt üldöző seregében vissza nem tartott.

A három napra szabott komor pompával teljes gyászszertartást kiskarácsony közbeeső ünnepe sza-

kította meg s a bábész tömeg, mely mindenfelől Fejérvárra csődült, jórészt már széjjeloszlott.

A bazilika óriási csarnokai azonban a harmadik engesztelő szentmisén is színültig megteltek, amelyet most is az esztergomi érsek tartott. Az ezüsthímes fekete kazulában miséző, szikár termetű aggastyán körül a bazilika kanonokjai sűrögnek a mennyezetes oltár mögött, amely a tarkán kirakott, magas márványkorláttal elrekesztett szentély közepén áll.

Az oltár előtt, bíborszinű szőnyegen címeres koporsó hever a földön. E körül hatvan viaszgyertya fénye lobog. Hatvanéves korában halt meg Ozorai Pipó s hirtelen, amikor senki sem várta, mert hogy köszvénye ismét erőt vett rajta, maga biztatta vezéreit, hogy Lippán várja be, míg a baj egész erejével rátamad, aztán pár nap múlva ismét közöttük lesz.

A gyertyák remegő sápadt világában, az üres koporsó fejénél, mint ugyanannyi ércszobor, három pánczélos vitéz áll veszteg, mozdulatlanul, a halott három rendbeli ünneplő ruhájában: hadi- és tornadiszeben s a vitézi sárkányrend káprázatos fényű nagy ornátusában. A koporsó lábánál talpig fekete posztóba bujtatva, két gyászruhás lovász között Pipó úr kedvencz paripája áll csöndesen, szügyébe vágott fejjel, mintha ura után búsulna.

A kanonoki stallumokban jobb felől a gyászában is büszke nagyasszonynyal, Ozorai Borbálával, balfelől a beteg királyt képviselő Gara nádorral élükön főúri asszonyok, főpapok s élteesebb főurak ülnek. Feketeruhás soraik között a tömérdék gyer-tya fénye káprázatos ragyogásra kél a bazilika nemes jobbágyainak ezüstpánczélos sorain, amelyek a koporsó körül négyszöget formálnak s a melyek mögött egymás hátán szorongnak a fiatalabb főurak, a király udvari vitézeinek s a vitézi sárkányrend szinpompás követsége, Pipó úr apródjainak egész serege, monostorok, vármegyék, városok, kamarák küldöttségei s a halott várainak, bandériumainak főbb tisztjei mind. A templom hármás hajójában a csillogó gránitoszlopok sorai között még sűrűbb rendekben Pipó úr birtokainak jobbágy-küldöttségei tolongnak s a nemes jobbágyok, akiket ő szabadított föl, a czéhbeli mesteremberek, akiket oly gyakran foglalkoztatott, a bandériumok közrendű küldöttei, akiknek társai az ő lobogója alatt küzdenek a királyi seregben. A templom középső kapuját bezárták, a szélsők egyikén azonban szakadatlan sorokban özönlik be s a másikon rögtön ki is vonul a kíváncsiak serege, akik a templom hajójából kiszorultak, akik a temetésről lekéstek s most legalább a nagyúr sírját akarják látni, amelyet az előcsarnokba nyíló jobboldali

kápolna közepén a halott faragott képével ékes s még életében megrendelt vörösmárvány-koporsó jelöl.

A be- és kifelé özönlő sokaság szakadatlanul lökdösi Masolinót, aki szintén kiszorult a hajóból s a sírkápolna mellől hallgatja az ozorai énekesek bús zsolozsmáit, nézi a nélkül, hogy valójában látná, a gyászolók sötét sorai között ragyogó szinpompát, amely a hajóban szorongók feje fölött, a magasabban álló szentély áttört művű korlátján keresztül a messze távolságban elmosódva szeme elé tárul. Fején keresztül kába zürzavarként rajzanak a legutóbbi napok cseményei. Szívébe minduntalan gyötrő fájdalom markol, valahányszor eszébe jut, amit kezdetben szinte hihetetlennek tartott, hogy nincsen többé Pipó úr, aki egy egész országot mozditott meg kedvéért, seregeket riasztott talpra, minden áldozatra kész volt, a magas méltóságával járó fényt és tiszteletet is megosztotta vele, csakhogy mentül jobban érezze magát udvarában, amelynek kedvéért hazáját elhagyta, csakhogy mentül jobban tüzelje föl lelkét, serkentse egyre növekedő igyekezetre mesterségében. Csupán amire halálának híre Fejérvárra ért, ébredt igazában tudatára annak, hogy kije volt Pipó úr s ő neki a szívére szakadó mérhetlen gyászában eszébe sem jutott többé, amin napokon át szüntelenül

töprenkedett, hogy mint kerülhetne mentül hamarabb Firenzébe. Arra sem gondolt még, hogy immár meghalt, aki az ozorai vártemplomban tett ünnepélyes esküje alól föloldozhatná s neki talán élte végéig is itt kell maradnia, míg mindent meg nem fest, amiről közte és Pipó úr között szó esett.

A gyázmisének vége volt. A hajóban szorongók egyrésze kivonult a bazilikából. Az esztergomi érsek papjai élén s ezek nyomában a halott családjával és legmeghittebb barátaival a sírkápolnába tért. Masolinót magával ragadta a kifelé özönlő tömeg. Mindazonáltal ott maradt a templom oszlopos kapuja mellett, míg az előcsarnokából kitörő gyászszolozsma végkép el nem halt s a főpapok és főurak mind ki nem jöttek. Ozorai Borbála a nádorispán karján észrevette s kérésére Gara Miklós, a nádor fia, mellette temett.

— A nagyasszony beszélni óhajt veled, mester! — mondta neki s Masolino összerezsent. S amint a főúri asszony kíséretéhez csatlakozva, a nagy-piaczon s az innen a dominikánus apácák kolostorához vezető szűk utcán át a fiatal főúr oldalán tovább megy, lelkét ismét elfogja a szorongás, amely már ura halála előtt is majd hogy meg nem őrijtette. Eszébe villan, amiről Pipó úrral azon a bűbajos estén utóljára beszélgetett, amikor a király budavári kertjében a viaszszövétnekek

méla világában egymás mellett ültek, mint két jó barát.

— Ha netalán meghalnék, Masóm — mondta a főúr baljával vállát átkarolva — sírkápolnámat okvetlenül fessd ki. S ha feleségem aztán nem akarna foglalkoztatni többé, bizvást elszegődhetsz király urunkhoz, avagy máshoz, haza is mehetsz, ha szived úgy akarja.

— Hamarább ér utól engem a kaszás, mint téged, jó uram! — felelte ő akkor tréfásan Pipó úrnak szintén inkább tréfás, mint komoly szavaira. Most azonban úgy érzi, hogy igazán jobb volna, ha ő lenne a halott.

— Hátha a sírkápolna kifestése után sem enged el! — rebegi rettegő szívvel, amint a kolostor elé érnek, amelyben Ozorai Borbála megszállt. Homloka szinte verejtékezik, amint a nagyasszony czel-lájának küszöbéhez ér s lelkén keresztül villan, hogy mily tömérdék a templom, a vár és palota, amelyben Pipó úr foglalkoztatni akarta. Pár perczcel azután pedig szinte mosolygó arczczal jó ki ismét, feledve gyászát, amelylyel Pipó urat siratta. Szive valósággal ujjongásra kél, hogy immár egész ragyogásával betölti a remény, a reménye annak, hogy még idejekorán kerülhet vissza Firenzébe s az övé lesz Bianca.

— A sírkápolnát fesse ki mentül előbb, mes-

ter! — mondta neki Ozorai Borbála. — Fesse ki úgy, amint megboldogult uram akarta. S ha befejezte díszítését, megkétszerezem jutalmát. Ha úgy akarja, azután is váraimban dolgozhat. Ha szíve másfelé készteti, föloldom esküje alól, amint uram táborba szállása előtt meghagyta s kigyelmed Isten nevében máshoz szegődhetik.

— Köszönöm! — rebegte ő hálától, örömtől reszkető hangon s szíve mintha egyszerre mázsányi súlylyal könnyebbült volna meg.

Masolino biztosra vette, hogy tavasz végeztéig a sírkápolna kifestésével is végez s még aznap előszedte kartonjait. S amire Ozorai Borbála pár nap múlva visszaköltözött budavári palotájába, hogy ott töltsen el egymagában özvegyi gyászának idejét, már javában dolgozott ezeken.

S hogy ismét csöndes egyformaságban teltek el napjai, lelkében megújult a tervezgetés a szépséges jövőről, amelyet magának ragyogó színekkel kifestett.

Szívén mind hatalmasabban vett erőt, munkájában mindjobban sarkalta igyekezetre a Biancája után való vágyakozás, mindaddig, amíg a jerkői diadal kartonjának a megfestésére nem került rá a sor.

Az oltárfalra szánt Madonna-kép kartonja után fogott ehhez, amelyen ifjúkori ideálját örököltette meg. Kedve ekkor egyszerre lelohadt.

Masolino tudatára ébredt annak, hogy munkájával nem készül el oly hamar, amint ezt kezdetben gondolta. Az ozorai sírkápolna szent János legendáját ábrázoló képei miatt nem sokat kellett törnie a fejét. Az egyes alakokat úgy állította egymással szembe, fűzte egymáshoz, mint a régi mesetek is, akik a szent legendáját Firenzében oly gyakran ábrázolták. Pipó úr sírkápolnájába ellenben a Madonna-képen kívül, csupa merőben új s alakjai csoportosításában bonyolódott festmény kerül s ő már a jerkői diadal alakjainak egybefűzése miatt is minduntalan megakad. Az ozorai hadijáték nyomában szénnel írott kicsiny rajznak most semmi hasznát sem látta. Ami ezen jól festett, az a műhely falán kifeszített hatalmas kartonon kirítt. Azzal szinte sehogysem tudott tisztába jönni, hogy hová állítsa Pipó úr lovas-alakját. Ha a várnak rohanó seregei élén festi meg, elvész a távolságban, ha viszont a kép előterén ábrázolja, akkor úgy tűnik majd föl, mintha kergetné s nem vezetné seregeit.

Masolinót még nagyobb mértékben fogják el lelke gyötrelmei, amint naphosszat kísérletezve, lázasan össze-vissza kapkod. S amire belátja, hogy a kápolna kifestésével nyár végeztéig sem készül el, ha így dolgozik, elhatározza, hogy a mennyezetre s a kápolna oltárfalára kerülő egyszerűbb

képeket freskóban már most festi meg és a két nagyszabású festmény kartonján esténként, gyertyafénynél dolgozik.

Györke szinte elálmélkodott, amidőn mestere egy délután a bazilikába küldte, hogy a sírkápolna falairól leszedesse a szőnyegeket s leverje a régi vakolatot. De mint mindig, most is vakon engedelmeskedett mesterének s akkor sem szólt semmit, amidőn ez másnap reggel átvitette szerszámaikat. A káptalan egyik kőműves jobbágya már megkeverte a vakolatot. Amire azonban a két festő odaért, ez már meg is fagyott.

Tél derekán volt, kemény, zimankós napok járták. Mint a legtöbb forróvérű talián, Masolino is pompásan tűrte a hideget. Györke azt hitte, hogy mivel hazájában nincs tél, itt sem vesz erről tudomást s minthogy ott nem fagy be a víz, azt hiszi, hogy itt legalább a vakolat fogja kutyába venni a fagyot.

A fiatal legényen pajkos jókedv hatalmasodik el, amidőn mestere szelességére gondol, aki bármily kiváló, mégis tele van gyermekes jámborsággal. Fogalma sincs arról, hogy mint küzködik Masolino már hetek óta, arról sem, hogy elcsigázott lelkéből kiver minden gondolatot, azonkívül, hogy a kápolnával mentül előbb végezzen.

S amint a mester, meddő fáradozásának okát

nem is kutatva, egyre dühösebben vesződik a vakolatba fagyott lapáttal, Györke bohó kedvében halkan a talián szonettre gyujt, amelyet tőle tanult el:

Qui non può quel che vuol quel che può voglia,
Che quel che non si può folle è il volere...

— Hallgass! — rivall rá ekkor a kis ember hirtelen fölágaskodva, vérben forgó szemekkel.

Györke kövé dermed ijedtében s azt hiszi, hogy mestere hirtelen megőrült. Kábán mered rá, néz Pipó úr vörösmárványba faragott képére, amely a kápolna közepén álló kőkoporsón fekszik. Úgy érzi, hogy méltatlanság e kemény támadás s háborgásában a lábait fiókoroszlányon nyugtató pánczélos alaktól várja, hogy megoltalmazza.

— Pusztulj szemem előtt! — kiáltja a mester ismét.

A legény szívében mérhetetlen fájdalom kél, egész valójában reszket a keserűségtől s amint Masolino ezután is engesztelhetetlenül mered rá, szó nélkül kioson a kápolna deszkafalának ajtaján s lakására siet. Itt összecsomózza holmiját s egyenesen a szigeti városrészbe tér, amelynek piaczn mindig tanyáz néhány budai szekeres...

A tavasz is régen beköszöntött. A bazilika térséges piaczn ismét naphosszat zúg a harangszó s a szakadatlanul fölvonuló zárándokok harsány

éneke. Masolino ki sem mozdul műhelyéből s reggeltől estig csukott ablakok mögött dolgozik. Feje szüntelen lázban ég, lelkének gyötrelmei közepette már eszébe sem jut, hogy legénye is volt. A mohóság, hogy mentül hamarább végezzen a sírkápolnával, egész mivoltát rabjává tette. A zarándokokkal nem egy ismerőse kerekedett föl Fejérvárra. Ő senkit sem eresztett műhelyébe, senkivel sem állott szóba. Még Gyergyai kanonok is hiába várta esténként, hogy ismét együtt sétáljanak a falakon kívül. Masolino alkonyattájt sem hagyta el a házat. A várost környékező mocsarakban millió számra tanyáznak a békák. Amióta kitavaszkodott, harsogó brekegésük az egész városban s e körül is messze földön mindenfelé fölveri kétségbeejtően monoton lármájával az est csöndes nyugalmát. S ő rá úgy hat a pokoli láрма, mintha az elkárhozottak lelkeinek ordítását hallaná, amelyek gyötrelmeinél talán csak az ő keserve nagyobb.

S egy este, amire ablakait rendes szokásához híven párnákkal elkárpítozta s asztalához ülve kába merengései közben az álomra vár, mely halálra fáradt lelkét egyre nehezebben fogja el, súlyos lépések recsegése riasztja föl.

— Corpo di Bacco! — tör fölfelé a műhelybe vezető lépcsőről bömbölő hangon a káromkodás, amidőn a jövevény a sötétben megbotlik. Masolino

ráismer hangjára s ismét erőt vesz rajta az undor, mely mindig előfogja, hacsak gondol is rá, azóta, hogy Manetto mester Ozorán a sárga földig leitta magát. Még másnap délben is az asztal alatt hordyogott, míglen a palota egyik inasa a nagy keresés végeztével Masolinót röhögve nyomára nem vezette.

— Nyisd ki! — bömböli az ajtón kopogtatva Manetto mester, akit a földszinten tanyázó szolgák nem tudtak visszatartóztatni.

— Firenzébe utazom, mit üzensz haza? — folytatja, amikor választ sem kap s az ajtó egyszerre föltárul.

Manetto mester a nyakába borul hűséges földijének, aki annak idején titoktartásra birta az ozorai vár lakóit, akik az asztal alatt látták. Csak így menekült meg attól, hogy a kóbor hegedősök ország-szerzte széjjel nem vitték a cifra eset hírét.

Ez ugyancsak ártott volna tekintélyének s pályáján is könnyen a nyakát szeghette volna. Így azonban tovább adhatta a kapitányt s a csapás, amely Pipó úr halálával az ő szívét is érte, ismét csak lendített sorsán.

Zsigmond király udvarába fogadta föl főinzeplérének s hogy megnyerte bizalmát, most Firenzébe küldi fényes kísérettel követségbe.

— A velenceiek ellen akar signorinkkal szövetsé-

kezni! — beszéli Masolinónak teli szájjal, miközben óvatosan körülnéz, nincs-e kívülük más is az egyetlen mécses világában vajmi homályos műhelyben. Aztán méltatlankodva mered rá, amidőn Masolino a szavába vág:

— Keresse föl Starnina mester leányát, Messer Manetto! — kérte a festő bátortalanul. — Most Berto asztalos özvegye s Fiesolében lakik. Adja át üdvözlétemet s mondja meg, hogy ősszel Firenzében leszek.

A méltatlankodás nyomában Manetto elálmélkodik. A fejébe sem fér, hogy Masolino el akar menni, mikor itt oly jó a dolga! S nyilván egy asztalos özvegye miatt! Holott itt talán főúri lányok között is találna feleséget vagy legalább nemes asszonyt, mint ő. Már-már kereken megakarja tagadni a kérelmet; de hogy tétovázására a festő hevesen megismétli, mást gondol.

— Volontieri! Első utam Fiesoléba fog vezetni! — bömböli biztató hangon. Pedig eszeágában sincs, hogy valami piszkos asztalosműhelyben megforduljon fényes ruhájában s koczkára tegye tekintélyét hazájában, amelyet valamikor szégyenszemre hagyott el s amely most aligha fogja kisebb húzóval fogadni, mint annak idején Pipó urat, akit Zsigmond király szintén odavaló ember létére küldött el egyszer Firenzébe követségbe...

Masolinóra mindazonáltal az üres ígélet is csodás hatással volt s ő alig egy hét múlva a bazilikába vonult kész kartonjaival s szerszámaival.

A holmiját czipelő szolgálkat elküldte maga mellől s csak a kőműves maradt a sírkápolnában, a kivel a falat vakoltatta. A legnagyobb fal kifestésével kezdte el a díszítést, amelyre a jerkői diadalt szánta. S alighogy a kőműves a vakoláshoz fogott, lázasan ecsetjei után nyult s még mielőtt ez a frissen vakolt részt lesimította volna, festeni akart.

— Lassan Masóm! — csendült meg ekkor fülében hirtelen a káprázat s a lelke egyensúlyában már régen megrendített festőnek olybá rémlett, mintha Pipó úr hangját halotta volna.

Riadtan meredt a kápolna közepén álló vörösmárvány-koporsóra, amelyet a kőműves ponyvával takart le, hogy a szertehulló vakolat ne érje. S csak amikor ott semmi sem mozdult, jött rá arra, hogy pusztán lelkiismeretének szava a káprázat.

— Ne félj, jó uram! — mormogta. — Becsülettel megfestek mindent, amit megfogadtam.

A kőműves riadtan fordult feléje együgyű képével s csak aztán nyugodott meg, amidőn a mester műhelyébe küldte valami kicsiny zsákért, amelyet az ajtóval szemben levő sarokban tett el. Masolinónak csak a sírkápolnában jutott ismét eszébe Krizopulosz mester s a fehér por, a melyet ez a

freskófestéshez komponált, hogy szinei tüztét fokozza. Ennek árát is Pipó úr fizette meg s ő lelkiismeretbe vágó dolognak tartotta, hogy legalább próbát tegyen a titkos szerrel. S amint alig pár hét múlva elkészül az első kép, Masolino ismét elfelejti minden baját s bűját, ismét a festő kerekedik felül benne, aki minden gondolatával mesterségének él. A szer pompásan bevált. A freskó szinei ragyognak, mintha a nap fényét keverte volna beléjük s egybeolvadók, mint aminők a régi görög piktorok viaszképein lehettek.

Az ozorai mintájára, de négyszögletes bástyatornyokkal ábrázolt jerkői vár a kép jobbfelén, úgy fest a párkányain hemzsező turbános törökökkel, az ágyúk füstjén keresztülvillanó távoli hegyekkel, mint maga a valóság. Balfelől a végtelen messziségbe veszte a Duna ezüst tükre csillog. A kép közepén széles ívben, mint a fergeteg, a magyarok serege kél rohamra. A freskó előterébe eső szárnyán az ország zászlaját lobogtatva Pipó úr lovasalakja vágdat. A vezér szinte természetes nagyságban mindeneknél jobban érvényesül. Kívüle csak néhány vitézt ábrázolt élesen. A többi a hold sarlójaként egyre keskenyebben a távolba vesző seregben mindinkább elmosódik. Mégis mintha élne a tömeg, a várfalak ormán hadonászó törökökhöz hasonlóan, minden embere mozog és léleg-

zik, mindenkit egyazon cél hevít: a rés megrohanása, amelynek nyílásában épp ágyúit szegzi a támadó ellenségre a török. A harcz legválságosabb pillanata ez, amelyet Masolino megörökített s amelynek eredményével tisztában lesz mindenki, aki képét nézi. Még a táj kedve is ezt magyarázza. A vár mögött nehéz felhők gomolyognak. Balfelől egész ragyogásával a kék ég mosolyog alá; a napfényes levegőben kardok erdeje villog s még a szerte foszló ágyúfüst és porfelhők is csillognak.

– Aldott légy Krizopulosz mester! — rebegte Masolino, amire első freskóját befejezte s bűbájos szinpompájának a csodálatába mélyedt.

Pár nappal azután pedig, amikor már a második nagy képen dolgozik, riadtan mustrálja a jerkői diadal festményét. Alighogy megszáradt, fehér foltok lepik el a freskót, mintha penész virágzott volna ki rajta s amint letörüli a vakolatról, a festék is mind nagyobb foltokban válik le. Masolino kezéből kihull az ecset. Ajkán a görög ellen a kifakadások özöne kél. Szinte ordít örületében, amely nagy kinnal megfestett műve romlásának a láttára környékezi. A falat vakoló kőműves riadtan szalad segítségért; de mire visszatér, Masolino már csöndes megadással maga veri le a falról az elromlott képet, hogy régi kipróbált festékeivel újból megfesse.

Lelke háborgása közben ismét megcsendült fülében, figyelmeztette kötelességére, öntött újból csodás erőt szívébe a káprázat a kápolnában nyugvó halott jól ismert hangján:

— Ne csüggedj, Masóm! Ha már belefogtál, ne hagyj cserben!

— — — — —
Az idő már ősze jár. Masolino még mindig Pipó úr sírkápolnájának a kifestésével vesződik. A kőművest kitiltotta maga mellől, mást sem enged be. Maga végzi a fal vakolását is, mint hajdanában Firenzében, amikor még oly szegény volt, hogy legényt sem fogadhatott.

Senki sem tudja, mit mivel benn naphosszat. Valahányszor reggelenként, alig napkelte után, a bazilikába megy, az emberek riadtan térnek ki útjából, oly félelmetesen villog a szeme, oly csonttá aszott arcza s elhanyagolt külseje. A hatalmas templomban szerencsére szinte naphosszat zúgnak a zsolozsmák. A zarándokok énekelve vonulnak be, énekszóval távoznak. A piktor munkája közben szüntelenül a halottal beszélget; de a kápolnából ki-kitörő szava a harsogó énekszóba fullad.

Csak a bazilika pánczélos jobbágysai tudnak erről, hogy megháborodott s a halottal beszélget. Alkonyattájt szakaszonként sorra járják a székes-

egyház hajóit, kincsekkel teli királyi sírkápolnáit, amelyek a két oldalhajóba nyílnak. Minden zugot megvizsgálunk, nem rejtőzött-e el valahol gonosz szándékú ember. A bazilika kapujának bezárása után legvégül Pipó úr sírkápolnája mellett állapodnak meg. S hogy betelnek a hallgatózással, hadnagyuk alabárdjával megzörgeti a falat. Masolino kis vártatva kijön, gondosan bezárja maga után a deszkafal ajtaját s halkán köszönve, tova oson a pánczélosok sorai között s a sekrestyén át tántorgó léptekkel bár, de szaporán műhelyébe siet vissza . . .

S egy szép őszi délután a fejérvári Boldogasszony jobbágyai hiába zörgettek a sírkápolna ajtaján. Masolino teste és lelke végső erejét megfeszítve nagy kinnal aznap fejezte be hatalmas művét s hogy ebéd idején a magával hozott néhány falatot elköltötte, kezében ecsettel sorra mustrálta freskóit s javított rajtuk egy-egy leheletnyi vonással, amelyet már a megszáradt falra vetett. Aztán lassan leszedte a leplet a halott faragott képével ékes márványkoporsóról, mintha ennek is megakarná mutatni a sírkápolna diszét.

— Meg lehetsz velem elégedve, Pipó úr! — mormogta e közben — s amint fülében megcsendült a káprázat, amelyet várt, megkönnyebbülten lélekzett föl.

— Jól van, Masóm! — ezt hallotta. — Most már mehetsz Isten hírével Biancádhoz. De nem romlik el egyhamar e sok szép kép?

— Nem, jó uram! — dörmögi ő lázas fejjel — buon-freskó ez, amiben festettem!

Az oltár falát diszítő Madonna-kép alján egy keskeny sávon még keresztül látszik a nyers téglá. Masolino most ennek vakolásához fog. Itt a Madonna trónusának legalsó lépcsőfokára írja föl nevét vérvörös festékkal s szintén buon-freskóban, hogy maradandó módon örökítse meg a maga emlékét is e helyen, ahol annyit szenvedett. S a mint utóljára mártja be ecsetét, úgy érzi, mintha szíve vérével írná e néhány szót. Keze reszket s alighogy az évszámmal is végez, szemén rémes káprázatok hatalmasodnak el.

A Madonna, akit Bianca képében megfestett, leszáll trónusáról s amint ő riadtan visszatántorodik, feléje lép.

— Bianca! — kiáltja a festő s kitárja karjait. — Ám ekkor közéjük áll Pipó úr, a sárkányrend nagy ornátusában, amint a Madonnaképen térdepelve megfestette, nyomában leszáll Ozorai Borbála is, akit hasonló helyzetben örökített meg. Masolino háborgó agyában olyasmi dereng, hogy ha alakjai megelevenednek, újból meg kell őket festenie. Riadtan hessegeti őket vissza ecsetével.

Mindhiába! Az ablakkal áttört fal freskójáról is egymásután ugrálnak le a firenzei signorik, akik ott a Sala del' Consiglióban Pipó urat talpig díszben körülrajongták. A festő fogvaczogva hátrál a kőkoporsó mögé. Kidülledő szemekkel nézi, mint telik meg a sírkápolna mindjobban az egymásután leszálló s szinte való testiségükkel körülötte nyüzsgő festett alakjaival. S háta mögött a jerkői diadal képeről lovastul lenn terem Pipó úr, nyomában fegyverét csörgetve megmozdul a sereg s a törökök szintén leszállnak a vár bástyáiról, hogy őt rohanják meg. Masolino a magasba mered szemével. S amint akkor a boltozaton is megelevenedik az Atyaúrsten glóriába foglalt képe és kezét emeli rá, fölördít kétségbeesésében:

— Uram irgalmazz!

A templom jobbágyai megijednek s dőngetni kezdik a kápolna deszkafalát. Benn ismét csöndes minden. Amire ismételt zörgetésükre sem kapnak feleletet, betörik az ajtót. Masolino ott hever festékes ibrikei között, Pipó úr kőkoporsója mellett, eszméletlenül. A kápolna nyugatnak nyíló nagy ablakán keresztül özönével tör be a leáldozó nap káprázatos fénye s világában, szinpompás alakjaival, eleven mozgalmasságával mesésen bűbájos látvány a sok kép, amely a falakat szép sorjában mindenfelé elborítja.

Az ajtóval szemben ülő ébenszin hajú, fekete-szemű, telt formájú, mosolygó képű Madonna trónusának legalsó lépcsőfokán még friss a vakolás s ezen a vérvörös írás: «Masolinus de Florentia pinxit. Anno Domini 1427».

XVII.

GENA LAKODALMA.

Az ágyúdörgésre riadtan fölébred. De amint az ennek nyomában fölhangzó vidám muzsikaszót hallja, elmélázva veszteg marad ágyában. Késő este volt, amire Györkével együtt Ozorára érkeztek s hogy Pétör bácsi egyenesen régi szobájába vezette, Masolino rögtön lefeküdt. Az utazás, bár kocsin jöttek, megviselte s ő délig is elalszik, ha a dörgő ágyúszó föl nem riasztja. S most, hogy még mindig álomittasan az egyre távolodó muzsikaszót hallja, úgy rémlik neki, mintha az emlékezetes ozorai bucsú folytatódtnék, mintha csak rossz álom lett volna az a két hosszú esztendő, amely azóta feje fölött elviharzott.

Csak amire öltözködni kezd s az ablakfülkében függő ércztükörbe néz, ébredt ismét tudatára annak, hogy keserves valóság volt a sok gyötrelem, amely a holt királyok városában barázdákkal szántotta

tele arczát s amelytől csaknem egészen megőszült. Az egész télen át a fejérvári keresztesek szigeti szent István ispotályában feküdt. Már tavaszodott, amire lázas álomképeitől megszabadult s elhagyhatta ágyát, amelyen heteken át megkötözve hevert. A jó szerzetesek még nem engedték el. Ő nem is kívánczozott sehová. Közömbösen ült naphosszat az ispotály emeleti tornácán, nézte a város falain túl szemei elé táruló egyhangú mocsaras vidéket. A párás levegőben szikrázó napfény, a távol ködében kéklő hegyek nem érdekelték. Eszébe sem jutott többé, hogy lefesse, amit lát, hogy egyáltalában ecsethez nyuljon.

Betegségének hírére egymásután ott termettek a keresztesek ispotályában Magyarországon szerzett jó emberei. De hogy jobban lett, sem tudott örülni látásuknak. Szive meg sem dobbant, a mikor Ozorai Borbála könyes szemmel köszönte meg az ura sírkápolnájába varázsolt mesés színpompát, a melynek csodálására naphosszat nem kisebb tömeg tódul, mint szent István király ereklyéi elé. Közömbösen hallgatta Manetto mester hireit is, aki Firenzében véletlenül ugyan, de mégis találkozott Monna Biancával s rögtön el is mesélte Masolinónak, hogy még a nyáron újból férjhez ment valami hóbortos piktorhoz, Paulo Uccellóhoz.

Mintha szívében megszakadt volna valami, úgy érezte magát akkor is, amidőn a jámbor keresztesek váltig biztatgatták, hogy immár teljesen fölgógyult s úgy, ahogy ők maguk sem reménylették. Élte végeig is ott marad a csöndes ispotályban, ha Györke el nem csalja onnan. Betegségének hírére a fiatal legény rögtön visszatért s azután is minden vasárnap leutazott látogatására s amire a gyógyító barátok megengedték, magával vitte Budára. Itt most is úgy bántak vele az emberek, mintha még mindig a régi jeles mester volna, holott ő tisztában volt azzal, hogy úgy sem fest többé, mint ahogy már Firenzében tudott. Hosszú nógatás után lefestette Györke édes anyját. A kép csak árnyéka volt a jóságos arczú, őszbe hajló asszonynak. Ösmerősei mégis mindenfelé dicsérték. A budai piktorczéh mesterei egymással versenyt jártak kedvében s bármint szabadkozott, minden fizetség elengedésével aranykönyvükbe is iktatták nevét. S amikor ő kérésükre közbevetette magát egy gonosztevő piktor érdekében, akit a budai esküdtek akasztófára ítélték, az egész czéh ismét in corpore kereste föl s köszönte meg fáradozását. A delikvens Brassai Tamás volt, akiről még Fejerváron tudta meg, hogy ellene is agyarkodott s hogy Dömötört, egykori legényét is ő szúrta le. Masolino még sem neheztelt rá s készséggel kért

kegyelmet a gonosztevő számára, aki ellen az ország minden részéből összetoborzott tanúk rémes dolgokat vallottak. S szinte megdöbben, a mikor társai a czéhben nagy örömmel hirül hozták, hogy a halál leggyalázatosabb neme nem éri a gonosztevőt, aki mesterségükben mégis társuk volt, mert közbenjárására a budai főbíró Tamás mestert akasztófa helyett kegyelemből — keréketörésre ítélte.

— Mégis furcsák ezek a magyarok! — mormogja Masolino s sebtében végez az öltözködéssel.

Künn ismét harsog a trombiták és sípok muzsikája; de amint kinyitja ablakát, semmit sem lát. A vidám zeneszó a vártemplom felől jő, amely a palota túlsó oldalával szemben a vár külső kapuja mellett áll s kisvártatva a palota belsejét tölti be harsogásával.

Masolino nem hallhatta, hogy kopogtattak ajtaján s amidőn Pétör bácsi teljes díszben, baljában virágos süvegével, jobbában hatalmasan fölbokrétázott, sallangos ölnyi bottal szobájába nyit, elálmélkodva mered rá.

— Adjon Isten jó reggelt! — szólal meg a kulcsár. — Már jártunk itt egyszer, de még aludt mester s mi nem akartuk fölriasztani. Most azonban illő tisztelettel invitáljuk a siratóba. Gennácskát siratjuk ugyanis...

— Meghalt? — kiált föl Masolino elszörnyülködve, gondolván, hogy torra hívják, mint Pipó úr temetése napján. Pétör bácsi az ajtóban álló fiatal legényekkel egyetemben elmosolyodik.

— Dehogy! — feleli nevetve. — Most volt az esküvője s csak mint leányt siratjuk meg vigan, hogy immár Isten színe előtt asszony lett.

Masolino fejében csak most kezd derengeni, hogy miért hurczolta el magával Györke szinte akarata ellenére Ozorára s ha már ily körmönfont agyafurtsággal meglepetésnek tartogatta Gena lakodalmát, még kitelik tőle, hogy ő maga veszi el feleségül a szépséges lányt, akinek elbájolóan kedves alakja még most is ott mosolyog az ajtóval szemben, egykori szobája falán, frissen, üdén, mintha csak tegnap festette volna meg.

— Ki veszi el? — kérdi mohón s a cifra követésére bámul. Mire aztán Pétör bácsi elcsodálkozva megérti, hogy mit kérdez s kurtán felel erre. Masolino kedve hirtelen elborul.

— A várnagy? — ismétli komoran. Szívét mérhetetlen szánalom fogja el a kedves lányka iránt, hogy ehhez a mogorya medvéhez kénytelen férjhez menni, aki koránál fogva sem illik hozzá. S mindez alighanem azért történt így, mert Pipó úr cserben hagyta a lányt. A Tótiról szóló donációk levelet megíratta ugyan, de a táborba szállás izgalmai

közepette nem jutott ahhoz, hogy aláírja s hogy meghalt, neve és pecsétje nélkül semmit sem ér az írás.

Masolino kedvetlenül megy le a lakodalmi hivatások nyomában. Annak sem tud örülni, hogy Gena nevében invitálták meg a siratóra. S amint aztán a várpalota földszinti folyosójára ér, ismét úgy rémlik neki, mintha álmodnék. A lépcső alján a násznép élén Gena fogadja hófehér menyasszonyi ruhájában, boldogságtól sugárzó viruló arczzal Csúzy uram helyett — Balázsfia Dömötörrel oldalán. A legény egészen megemberesedett. Jobb arcán hatalmas kardvágás nyoma látszik. Bal vállát, amelyet Tamás mester két éve megsebesített, vitézkötés ékesíti.

— Hát ez a várnagy? — rebegi Masolino egyszerre földerülő arczzal s amint Gena önfeledt bohósággal a nyakába ugrik, szívéen csodás boldogság árad el. Boldog, hogy a más boldogságának még örülni tud. S hogy nem huzódik vissza, homlokon csókolja a bájos menyasszonyt, magyárosan megrázza a vőlegény kezét. Aztán Sára asszonyt üdvözli, aki nyomban karjába kapaszkodik s miközben a menet a várpalota nagy termébe vonul, szaporán elmond mindent, ami e rövid úton a nyelvére fér.

— Hát bizony! Mindig mondtam, hogy nagy

betyár ez a Dömötör. Mihelyt meggyógyult, úgy elpárolgott, mint a harmat. S imhol, másfél év után, alig három hete visszatér a háborúból, mint Zsigmond király hadnagya s mint ózori várnagy Pipó úr elárvult banderiuma élén. Tudja, kedves mester! Pipó úr galambóczi csatájában történt. Csúzy uram fejével nekirontott egy ágyúgolyónak. A banderium meghátrál, ha Dömötör trombitájával élére nem ugrat. S a csata után a mi jó urunk, bár Genáról megfélekezett, megtette Csúzy uram utódjának. Amidőn pedig Moldovában megsebesült, a király úr vitézkötéssel diszítette föl.

A várpalota nagy termében a falak hosszában elnyúló asztalok körül már tömérdek ember ül s a mint a násznagy nyomában belép, harsány riongás fogadja a fiatal párt. Még riongóbb az éljenzés, amint ennek nyomában Masolinót megpillantják s a festő meghatottságtól remegő szívvel állapodik meg, néz széjjel az egyszerű emberek sorain, a kiknek vidám üdvözlésében és egész viselkedésében mégis annyi a méltóság, mintha született nagy úr volna mind.

Genát Ozorai Borbála házassította ki, azért s minthogy lakodalmára csaknem az egész falu népe hivatalos volt, ülték meg a siratót is a várpalota nagy termében. A hatalmas vendégsereg itt is alig fért el.

Budáról az odavaló piktorból lett várnagy esküvőjére az egész festőcéh leutazott. Ennek tagjai közül azonban még egy sem volt benn. A nászmenet mindazonáltal széjjel oszlik s a fiatal pár is letelepedik helyére a derékasztalhoz, ennek közepére a jó Masolinóval szemben.

S alighogy leülnek, hirtelen ágyúdörgés támad. A palota udvarán harsonaszó rian. A királyi riadót fújják s a vendégsereg a beavatottak példájára talpra áll.

A nagy terem ajtajának mindkét szárnya föltárul s aki a harsonás hirnökök nyomában, diszes kísérettel belép, nem más, mint maga Zsigmond király. Masolinónak legalább úgy rémlik. Csak amidőn a riongó éljenzés apránként a kaczagás árába fullad, veszi észre, hogy maskara a nagy zajjal fogadott jövevény, aki természetével, arczára ragasztott álszakkállával a királynak szinte szakasztott mása.

— Oh, azok a hunczut piktorok! — dülöng Masolino szomszédságában nevetve Sára asszony s szaporán elmondja, hogy már két napja vannak Ozorán s annyi bolondot űznek, hogy az egész falu népe szinte nem is tud hová lenni a sok kaczagástól.

S alig üdvözli Genát az álkirály, néhány jóképű öreg paraszt közé ültetik. Nyomban erre ismét pokoli zene-bona támadt a palota udvarán.

— A görög császár ő főmagassága! — rikácsolja egy csapat bőbugyogós apródnak öltözött csupasz-képű legény. S amint két évvel előbb Budára bevonult, selyemben pompázó, rabszolgáktól vont, cifrán aranyozott szekérre állított biborszín trónusán tarkánál tarkább udvarnokai rajával a terembe gördül Bizancz hatalmas ura bádogkoronával fején, amelynél többet akkor már az igazi görög korona sem igen ért.

A vendégsereg már kenyeret szel s az étekfogókat várja. Ám harmadszorra még pokolibb dob-puffogás támad s a palota udvarából egy csomó bekormozott képű janicsár ront be, nyomukban tréfás méltósággal teve hátán hajlongva Murad szultán köszönt be. Tréfás szitkozódás fogadja, néhány fiatal legény pajkosan ki akarja kergetni, de aztán csak furcsa tevéparipáját vezetik ki, a melyet az ozorai banderium még Galambócz alatt zsákmányolt s nagy ügygyel-bajjal haza is hozott diadalmi jelnek.

Végezetül aztán Takács úr vonul be hófehér lován, kuktái és az étekfogók serege élén. A zajongás egyszerre elhal, a vendégek az asztali áldásba fognak. A főszakács azonban észreveszi Masolinót, akiről nem is álmodta volna, hogy itt találja s rögtön nyilvánvalóvá lesz, hogy csak becsületből szakácskodik Gena lakodalmán. Alig-

hogy megpillantja, egyik kuktájának csapja oda a gyeplőt s leugrik lováról. Amire pedig össze-vissza ölelgette, Masolino mellé ül s a kérdések özönével támad rá.

A lakoma vigan folyik. A budai piktorok jóvoltából még evés közben is minduntalan kitör a kaczagás. Pétör bácsi nagy igyekezettel köszörüli torkát, hogy mihelyt benn a derékfogás, megkezdje az áldomások sorát. A vidám zsibongás azonban egyszerre elhal, a föl és alá sürgő étkefogók, a bort töltő legények riadtan veszteg maradnak. Ismét ágyú dörgött s most a várpalota túlsó oldalán, a vörös bástyán. Néhány szék még üres az asztalok körül s a vendégek csakhamar rájönnek arra, hogy nyilván a budai piktorok egy része töri még a fejét valami jó tréfán. S csakugyan alig fognak ismét hozzá az étkefogók az üres tálak leszedéséhez, Györke ront be hirtelen az ajtón, aki a pinczemester szerepét vállalta el s épp új hordót veretett csapra a palota udvarán.

— Branda bíboros úr! — jelenti színéből kikelve.

— Nyilván öszentsége áldását hozza! — kiabálják a vendégek tréfásan össze-vissza, bár sokan megbotránkoztak azon, hogy a papi ruhát is maszkarában hurczolják meg.

De amint pánczélos testőrsége nyomában a

bíbortaláros vendég a terembe lép, tomboló ujjongás fogadja.

— Szinte eleven mása! — rebesgetik mindenfelé, akik ismerik.

S a kíváncsiabbak közülök feléje rohannak, hogy lerántsák fejről ősz vendég haját s megtudják, hogy kicsoda. Ám a testőrök hirtelen kardot vonnak s a pajkos had visszahőköl. Dömötör éles szeme fölismeri, hogy nem maskara az. Hamarjában karon fogja Genát, oda siet vele s mindketten térdreborulva fogadják a tiszteletteljes hódolatuk láttára kezét fölemelő bíboros áldását.

A főpap pedig megértvén, hogy miért fogadták kezdetben oly furcsán, maga is elmosolyodik. Nyomban rá Masolinót keresi. Dömötör odavezeti. A hirtelen támadt csöndben csak Sára asszony szapora beszédje hallatszik még, aki egészen belemelegedett a Masolinóval való disputába s aki szintén egész odaadással hallgatta, mert hisz Gena szenvedéseiről beszélt, amelyek boldogságát megelőzték.

— Maso! — szólal meg, kezét vállára téve a mester háta mögött a bíboros s Sára asszony ingerülten üti föl fejét.

— Elég volt a maskarajátékból! — akarja mondani, de amire most közléről látja az új vendéget, zavarában köszönni sem mer s ijedten az asztal végéig hátrál.

Takács úr szintén újból lován terem. S hogy Branda bíboros a főszakács helyére ül, Masolino maga sem tud hová lenni az elálmélkodástól.

— Monsignore! — rebegi, de az egyházfejelelem a szavába vág.

— Mit csodálkozol, Masóm? Avagy nem érdemli meg e szépséges jó leányzó, hogy lakodalmán résztvegyek s e derék férfi, aki a háborúban vitézkötésnél is dicsőbb ékességet szerzett vére hullása árán, amelyet hitünkért ontott.

— Üljetek le, jó emberek! — folytatja a vendégserег felé fordulva s a lakoma zavartalanul tovább foly. Branda bíboros nem egyezett bele, hogy Gena átengedje helyét s miközben a menyasszony boldogságtól s büszkeségtől sugárzó arccal Dömötörre néz, ismét Masolinóhoz fordul.

— Valójában csak a te kedvedért kerültem Ozorára! — mondja neki halkan. — Budán tudtam meg, hogy ide utaztál. Láttam Fejérvárott csodás freskóidat. S most már semmi áron sem akaralak elszalasztani. Este tovább utazom. Eljössz velem, Masóm? Kifested a castiglionei templomot s a baptisteriumot?

— Hát Masaccio? — kérdi a festő elcsodálkozva. Eszébe jutott, hogy ott is hajdani legényének kellett volna festeni.

— Hát nem tudod? — támadt rá riadtan a

főpap, aztán amint szeme véletlenül a boldogságtól sugárzó fiatal párra esik, hirtelen elhallgat s csöndesen csak annyit mond:

— Cserben hagyott!

S a jobbja felől való asztalszárny végén Pétör bácsi kopogni kezd virágos botjával nyomban rá magasra emeli boros poharát s a mire a vendégsereg zsibongó beszélgetése elhal, kissé tétovázva ugyan, de megereszti recsegő hangját. A vendégek zöme fölkapja a dallamot s zengő zúgással együtt énekli vele a régi jámbor lakodalmas nótát:

Három fehér szőlőtőke, három fekete.
Dicsértessék az Úr Jézus drága szent neve.
Boldogságos szűz Anyánk, légy minékünk pátronánk!
Uram, Jézus, segíts meg!
Ezt a kis bort igyuk meg,
Az ara meg az ura boldogságára.

XVIII.

EL CASTIGLIONÉBA!

A sirató lakomájának végeztével Branda bíboros visszavonult a várpalota emeleti erkélyes termébe, ahol azelőtt is lakott, valahányszor Pipó úr látogatására Ozorára jött. Masolino még eljárta Genával a menyasszonyi táncot, de aztán ő is a főpap után ment.

— Miért nem akarsz hozzám jönni Masóm? — kérdi tőle a bíboros, mihelyst szobájába nyit s a festő megindulástól remegő hangon feleli:

— Bocsássa meg, monsignore! De szívem visszahúz hazámba. S amint mondtam, betegsége nem tudok már úgy festeni, hogy őszentsége bíboros főpapjához szegődhetném.

— Minek bánkódol, Masóm? Avagy nem értél el annyit Pipó úr sírkápolnájában, mint amennyit minden más piktore világon száz év alatt sem ér el? Ha erőd hanyatlott is betegséged óta, amit festesz, annak minden vonását meg fogják becsülni azok, akik igazán szeretik a pikturát. Ha meg is fizettél a dicsőségért, amit elértél, ennek fénye ezután is beragyogja életed útját. S ha ezután képeid csak árnyékai lesznek is fejevári munkáidnak, én meg fogom ezeket becsülni. Azért ne beszélj nekem erről, hogy semmit sem tudsz többé, hacsak végkép meg nem untad mesterségedet. Jövel hát! Jöjj velem, el Castiglionéba!

Masolino csöndesen a fejét rázza. Majd arról beszél, hogy fog még jól festeni, de csak akkor, ha ismét Masaccio lesz a társa, aki úgy szerette Firenzét, hogy még Rómában sem volt maradása.

— Bár én is úgy tettem volna! — sóhajtja tovább. — Lelkem most nem vergődne, mint a szárnyaszegett madár. De ha visszatérek s együtt

festek az én jó Masacciómmal, szerepet cserélve vele, mint az ő legénye, ha kifestjük a Santa Reparata kupoláját, akkor tán ismét s Firenzében is bámulni fog a világ!

Branda bíboros szomorúan néz a mindjobban lelkesedő piktorra; de még sem meri magát hamarjában elhatározni arra, hogy föltárja előtte a valót, amelyről a lakomán nem akart beszélni. Csak amidőn Masolino hosszan elhallgat, szólal meg, kezét vállára téve, mond el óvatosan mindent, amit jobb, ha tőle tud meg, mintha Firenzébe megy, anélkül, hogy tudná.

— A Santa Reparata kupolája lassan halad s talán tíz év múlva sem fejezik be építését. Sőt mint némelyek hiszik, azután sem. Masaccio szintén nem fog festeni többé! Engem sem készakarva hagyott cserben. A köhögés kiverte kezéből az ecsetet. Ágynak dőlt szegény, alighogy bíborosi templomom szent Katalin-kápolnájának a kifestésével végzett. Bármily beteg volt, vissza akart menni Firenzébe. Én átvittem... Ott feküdt tovább... Ott fekszik most is... a Santa Felicita... cziintermében!

— Meghalt? — tör ki Masolino háborgó melléből a kétségbeesés hangján a kiáltás. A bíboros jószágosan csitítgatni kezdi, de aztán némán nézi, mint törnek ki szeméből könnyei, mint nyugszik

meg apránként Isten megmásíthatatlan végzésében.

A várpalota udvarából harsogva tör föl a trombiták és sípok vidám muzsikája. A lakodalmas vendégek künn a szabad ég alatt, a sima kövezeten tánczolnak tovább. Masolinót nem bántja a jókedvű mulatozás szinte viharos lármája. Jól tudja, hogyha Gena, avagy volt legényei közül valamelyik csak sejtené is, mily gyász szakadt ismét szívére, rögtön vége volna a lakodalomnak. Pedig ők is megszenvedtek boldogságukért! Minek rontaná meg örömeiket, amelyhez foghatóban talán sohasem lesz többé részük e földön. S hogy eszébe jut, mint szereti Gena, a férje, Györke, többi ozorai és más magyar ismerőse mind, rájön arra is, hogy Firenzében nincs mit keresnie többé. Most már itt akar maradni, ahol annyit szenvedett, itt akar vigasztalást keresni, ahol java munkáit megalkotta. Itáliában a bíboroson kívül senki sem fogja ezeket ismerni s tudása roncsaival az olaszok sohasem fogják úgy megbecsülni, mint ahogy ezt a főpap hiszi.

— Szegény Masóm! — szólal meg a bíboros, amire a festő ismételt unszolására azzal felel, ami jó magyar ismerősei kapcsán keresztül cikázott fején.

— Fognak-e itt ezután is szeretni? — folytatja

s amint a festő elcsodálkozva mered rá, apránként elmondja a háborúból jött legújabb híreket, a melyeket Budán közvetlenül elutazása előtt magától a nádortól hallott s amelyek jó részéről kívüle más még nem is tud.

Másfél évi hadakozás után a magyarok már azt hitték, hogy a törököt végkép kiverték a keresztények lakta országokból. Zsigmond király banderiumai egy részét hazaküldte s amint az ellenségtől megtisztított Moldován keresztül seregével visszatért, Galambócz alatt, ahol a magyarok a háború első diadalmas csatáját megvívták, Murad szultán maga rontott reá egész seregével, amely nagy kerülővel lopózott ide. A félhitű ráczok a török kezére játszották a várat s amidőn a magyar király ostrom alá fogta, ráadásul talián naszádosai s az élelmező csapatok kapitánya, a firenzei Lamberteschi is elárulta.

— A nélkülözésektől megviselt seregét a Dunának szorította a pogány s hogy át nem kelhettek a vizen, iszonyú mészárlást vitt véghez a magyarok soraiban. Maga Zsigmond király is ott vész, ha Rozgonyi Csilla asszony gályájával Galambócz alatt nem terem s a vezérekkel egyetemben föl nem veszi. A nagyasszony maga irányozta ágyúit a dühükben a vízbe ugrató törökökre, akik élvehalva hatalmukba akarták keríteni a királyt. Cso-

dás bátorságának hire tegnap délután jött meg Budára. S bár a háború eredménye vereség lett, a Madonna della Vittoria képét kihurczolta a királyi várból Buda népe s diadalmi körmenetben vitte végig a város utczáin, mert Csilla asszonyt ábrázoltad rajta, mester!

Masolinón ismét egész erejével hatalmasodik el a rajongás a szépséges asszony iránt, akit most már igazán nem e világba való nőnek tart. S hogy önfeláldozó hősiességének a hire újból lángra lobbantja szívét, semmi áron sem akar elszakadni e földről, amely az ő és kívülle még annyi más jó emberének hazája. Branda bíboros hiába ijesztgeti azzal, hogy az igazi háború csak ezután indul meg, hogy emiatt a főúri várakban nem talál egyhamar munkát. Hiába festi ki előtte rémes színekkel a jövőt, amely minden Magyarországon élő olaszra vár, ha a királyi sereg talián zsoldosai árulásának hire terjed.

— Gara nádor épp akkor kapta meg a veszített csatáról szóló részletes jelentést, amikor bucsúzni voltam nála, mint őszentsége egykori követe. Kedvemért eltitkolta az árulásról szóló híreket, nehogy az ezek miatt előreláthatólag felbőszülő tömeg netalán engem is megtámadjon. A budavári talián kalmároknak is megüzentette, hogy utazzanak el mentül előbb. A várórség javát a táborba kellett

küldenie s így az alighanem föllázadó nép dühe ellen nem védheti meg őket. Neked nem lehet más választásod, Masóm, minthogy velem jöjj, el Castiglionéba!...

A várpalota udvarán rég elhalt a muzsikaszó, amire a bíboros kedvetlenül elbocsátotta Masolinót. A lakodalmas nép mind egy szálig a Baráth-portára ment át, hogy ősi szokás szerint maga hurczolja föl a menyasszony holmiját urának várbeli lakására.

Amire a festő a várkapuba ért, lenn a völgyben vidám muzsika- és énekszóval már visszafordult a menet a színültig megrakott, fölbokrétázott szeke-
rek hosszú sorával s ő hamarjában tovább sietett a sánczárók mentén s a Kükörcsös oldalában kigyózó elhagyatott útra tért.

Ragyogó nyárelői délután volt. A nap melegen tüzött alá. Csillogó fényében mosolyogva köszöntötték a virágjaikat hullató almafák, a tarka színekben pompázó vadvirágok ezrei, amelyek a szőlők alján zöldelő pázsit bársonyos szőnyegén a langy szellő szárnyain ringatóztak. A túlsó oldalon hullámzó dombok aljáról is vigan integettek feléje a szép sorjában egymás mellett álló házak fehérre meszelt falaikkal, venyigével befuttatott oszlopos tornáczaikkal. Masolino elmélázva tekint széjjel s miközben háta mögött mindinkább elhal a várba

vonuló lakodalmas nép vidám zajongása, szíven csodás nyugalom ömlik el. Meg van arról győződve, hogy bármint gyűlölik majd a taliánokat, tőle nem fogják megtagadni szeretetüket azok, akiket ő is úgy megszeretett s hogy bizvást itt maradhat, ahol bár sokat szenvedett, életének legszébb napjait mégis mintha itt érte volna meg. Ismét festeni fog, de nem főúri várakban, hanem apró, elhagyatott falusi templomokban s minden díj nélkül. Amit Pipó úr és özvegye jóvoltából keresett, abból akkor is megél holtáig, ha keresménye még föl sem vett részét apjával megfeejezi. Oly olcsó e szép országban minden s oly szép! S amint a domboldalon szembe kerül az ozorai minoriták kolostorával s templomának ég felé törő tornyára néz, Masolinónak eszébe jutnak ott festett képei, amelyeken Csilla asszonyt is megörökítette.

Őt fogja ezután ábrázolni minden Madonnáján s a szentek képében, akiket az Istenanya társaságában fest, Genát, volt legényeit s más jó embereit örökíti meg hálája fejében iránta tanusított szeretetükért. A szegény templomokba szánt oltárképeivel, az útszéli keresztekkel, aminőket szintén festeni fog, erejéhez képest jóvá teszi azt is, a mit a magyarok ellen a királyi sereg taliánjai árulásukkal vétettek.

S hogy letért a domboldalról, Masolino egye-

nesen a kolostor kapujához siet s megrángatja ajtókopogtatóját. Türelmetlenül lesi, hogy bebo-csássák s ő megnézhesse freskóit, amelyekre már jóformán nem is emlékezett, úgy megviselte gyöt-relmes betegsége lelkét. Csak harmadszori kopog-tatására nyilik föl az ajtó kicsiny deszkaablaka s Masolino szinte visszatántorodik meglepetésében. Pazifeus testvér, a régi kapus jóléttől sugárzó ke-rek képe helyett, amelyet várt, maga a domini-kánusból minoritává lett gvardián mered rá zord tekintetével.

— Mit akar? — kérdi tőle Anzelmus atya mo-gorván s amire ő előadja kívánságát, ezzel utasítja vissza:

— Templomunk kapuját interdiktum zárja el, mit keresne benn?

— Tudja, atyám, hogy dolgoztam ott — feleli a festő még föl sem ocsudva meglepetéséből s amint a barát a faképnél akarja hagyni, szinte követelő hangon kéri, hogy bocsássa be a sekrestyén ke-resztül. Anzelmus atya vállat von. De aztán kinyitja a kolostor ajtaját s miközben Masolino a tem-plomban jár, künn marad a keresztfolyosónak a templom mellé simuló szárnyában, amelynek végé-ben hatalmas feszület függ...

Az ozorai minoritakolostor Pipó úr táborba szállása óta már másodszor került az eretnekség

gyanúja alá s Pipó úr halála után a budavári dominikánus kolostorból kiküldött inkvizitorok Anzelmus atyán kívül az összes itt maradt barátokra rábizonyították, hogy eltántorodtak az igaz hittől. A kolostornak hónapok óta a gvardián az egyedüli lakója, akit e magánosságra azért ítéltek el, mert nem vigyázott eléggé szerzetestársaira. Pedig a szigorú erkölcsű barát már két év óta egyebet sem tett, minthogy reggeltől estig talpon volt s úgy járt-kelt a kolostorban társait megfigyelve, mintha igazán Isten kutyája volna, aminek magát még dominikánus korában vallotta. Ő lepte meg az először elítélt barátok távozása után itt maradt társait, amint éjnek idején huszitamisést tartottak s a falubeli nép egy részét is, amely az éjszaka sötétjében a templomban lopva összegyűlt, két szín alatt megáldoztatták. A gvardián már régóta tapasztalta, hogy a jámbor nép hite megrendült. Hívei közül vasárnaponként többen tolongtak az öreg Scolari sírkápolnájában, mint ahányan az ő prédikációit hallgatták. Masolino freskóit bámulták meg, ahelyett hogy Isten igéjét hallgatták volna. Oly időben, amikor az eretnek farkasok egész Magyarországon mindenfelé kerülgették az igazhitűek nyáját, még az újfajta pikturák is csak a földi hiúságokat dicsérték az Úr templomában, ahelyett, hogy a Magasságbelire terelték volna

mindenek figyelmét, a hivek minden gondolatát. És ő legékesebb istenes szavaival sem tudta hivei érdeklődését az élet e festett himnuszairól elterelni. S hogy kívüle a kolostor minden lakójára, a falu nem egy jóra való jobbágyára kisült az eretnecség s az ezzel megfertőztetett templomot elzárták, Anzelmus atya az inkvizitorok jóváhagyásával bemeszeltette Masolino freskóit, hogy senkit sem botránkoztatassanak meg többé, ha majd a templom ismét megnyílik s az emberek Istent akarják ebben fölkeresni gondolataikkal, imádni szívük minden érzésével.

— Ki volt az a gazember? — e szavakkal rohant ki színéből kikelve a festő, alig pár perc czcel azután, hogy a templomba tért.

— Én! — felelte Anzelmus atya nyugodtan s keresztbe font karokkal a festő elé állt. Elkészült arra, hogy Masolino háborogva támad majd rá, ha látta a bemeszelt falakat s megtudja, hogy alkotásai elenyészését neki köszönheti.

Szívében mindenre elszántan várta, hogy reárontson ez ember, a földi hiúságok ez ünnepezt festője, aki bizonyára maga is tele van hiúsággal s talián léteire aligha érte még nagyobb csapás művei pusztulásánál, amelyekkel ez országban annyi dicsőséget aratott. S Masolino már-már ráemelte ököltre szorított kezét. Amint azonban

szeme a szigorú barát mögött függő hatalmas kereszt faragott Krisztusképére esik, lelke háborgása egyszerre tovaszáll.

— Bocsánat, Anzelmus atya! — rebegi csöndes megadással. Önmagában pedig hálát ad Istennek, amiért a reá mért csapások hosszú sorával úgy megedzette szívét, hogy ez talán már mindent el tudna viselni. Imhol még csak neheztelni sem tud többé a rideg barátira, aki pedig mintha a legnagyobb csapást mérte volna rá azzal, hogy akár korlátoltságból, akár vakbuzgóságból, akár az övénél tökéletesebb hiténél fogva, megsemmisítette ecsete legkedvesebb alkotásait, amelyeken, mint minden jó művén, melyet betegsége előtt festett, nem kisebb szeretettel csüngött, mint más emberfia szülötte gyermekén...

S amidőn alkonyattájt az ozorai vár vörös bástyáján eldőrdült a bíboros elutazását jelző ágyúszó, a lakodalmas nép élén künn termő Gena szive majd megszakadt a fájdalomtól, amire váratlanul Masolino is elébe állt, hogy tőle és férjétől elbucsúzzék.

— Hová, hová, mester? — kérdezte tőle Györke is háborgó szívvel.

— El Castiglionéba! — felelte ez s a hűséges legény követni akarja.

— Sohse keresd boldogságodat idegen föl-

dön! — súgja Masolino, miközben megöleli. Aztán sorra kezét fog többi jóismerőssel s a bíboros mellé a menyezetes hintóba ül.

Ismét eldördül az ágyú. Branda bíboros áldásra emeli kezét. A vár udvarában tolongó jó ozoraiak azonban ez egyszer nem omlottak térdre. A hintót körülrajongva ágaskodtak egymás mögött, hogy még egyszer lássák a taliánt, a kit valamikor halálra kerestek, s a ki csakhamar azután ecsetével és jó szívével egyaránt mindnyájukat megbabonázta. S amint a hatlovas hatalmas hintó az elül vágató kengyelfutók nyomában, a lovastestőrökkel, a fáklyáikat készen tartó lovasfullajtárokkal egyetemben dübörögve megindul, szinte eget ver a riongó üdvözlés, amelylyel Masolinótól elbucsúznak.

Gena zokogva rejti tarkán hímzett selyemkendőcskéjébe arcját s Pétör bácsi a vár kapujában csatarendbe állított fegyveres jobbágyok mellől mellette terem.

— Ki bántott, kis galambom? — kérdi tőle tréfásan. Csak amire megtudja, hogy Masolino nem Budára utazott el, amint ezt ő a nagy zürzavarban gondolta, háborog meglepetésében. A kulcsár a tovarobogó hintó után akar rohanni, hogy még egyszer megszorítsa jó embere kezét, akitől a közeli viszontlátás reményében csak kutya-futásban búcsúzott el.

S amint észreveszi, hogy már nem éri utól, szívébe egyszerre valami láthatatlan kéz markol s szeméből könny csordul ki. Nyomban erre azonban a fegyveres várőrség soraiban álló pattantyúsokra támad. Sorra tölteti meg velük a bástyák valamennyi ágyúját. Aztán égő kanócczal, rohanvást bástyáról-bástyára teremve, maga süti el rendre mind. Semmit sem törődik Dömötör várnagy tiltakozásával, a fülét kapdosva háborgó lakodalmas nép kiabálásával. Az ágyúk ércztorkából, földetrázó pokoli morajlással egybeolvadó dörgésük szárnyán küldi jó Masolinója után bucsúüdvözlétét mindaddig, amíg a bíboros hintájának nyomában kerekedő porfelhő el nem tűnik a távolban, a tamási tölgyesek irányában s amíg a kénköves por mind el nem fogy.

(Vége.)

A MÁSODIK KÖTET TARTALMA.

	Oldal
X. A megzavart lakoma.	5
XI. A bajvívás	19
XII. Táborbontás előtt	30
XIII. Madonna della Vittoria	56
XIV. Masaccio levele	76
XV. Hangok a multból	84
XVI. Temetés után	101
XVII. Gena lakodalma	121
XVIII. El Castiglionéba	133

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Fabiola, vagy a katakombák egyháza. Irta <i>Wiseman Miklós</i> . Angol eredeti után fordította <i>Haudek Ágoston</i> . Steinle Ede lovag által rajzolt képekkel. 4-rét kiadás. Füzve kor. 4.80, kötve ...	Kor. 7.—
Ugyanaz, egyszerűbb kiadásban, nyolczadrét alak. Füzve kor. 2.40, kötve ...	3.60
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i> Olaszból fordította <i>Jánosi Gusztáv</i> . Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, aranymetszéssel ...	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei. Füzve kor. —.60, kötve ...	1.—
A Csendes-Oceánon. Utazási élmények. Irta <i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Szekrényi Lajos</i> . Kötve ...	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> . Díszes vászonkötésben ...	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta <i>Divald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára füzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Füzve kor. 2.40, kötve ...	2.80
Áhítat szárnyain. Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajzaival. Irta <i>Bán Aladár</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 rajzával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Színes borítékba füzve ...	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve ...	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság számára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt. ...	2.—
Szent Imre herceg élete. Élet- és jellemrajz. Irta <i>dr. Karácson Imre</i> . Kötve ...	1.20

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tíz kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos.*

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár.*

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincs István.*

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Sziklay János.*

A XI. kötet tartalma :

Mit ígér és mit ad a szociáldemokrácia.

Irta *Nagy János.*

Mindeme könyvek megrendelhetők a

Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b. sz.)

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

